

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут прикладної економіки і менеджменту
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: «Витрати операційної діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод»: облік та аналіз»

ШИФР КРБ.ОтаА.1.579-03.1.5

Здобувачки: _____ Григоренко Д.П.

Керівники: _____ доц. Тарасова О.В.

_____ доц. Васьковська К.О.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від «6» червня 2024 р., протокол № 15.

Завідувач кафедри

обліку та аудиту _____ Валерій НЕМЧЕНКО

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут прикладної економіки і менеджменту ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри обліку та аудиту

«_____» _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Григоренко Дар'ї Павлівни

1. Тема роботи: ***«Витрати операційної діяльності ТОВ «Вознесенський кон'ячний завод»: облік та аналіз»***

Затверджена наказом ОНТУ від 06 жовтня 2023 р. наказ № 579-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи ***6 червня 2024 р.***
3. Вихідні дані до роботи: ***Звітні дані про діяльність підприємства за 2021-2022р.р.***
4. Перелік питань, які потрібно розробити: ***Сутність, значення та законодавча база обліку витрат операційної діяльності. Техніко-економічна характеристика підприємства та аналіз витрат операційної діяльності за два роки на ньому. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку витрат операційної діяльності на ньому. Висновки та пропозиції.***
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) ***таблиць – 13 , рисунків – 9.***
6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання **15 лютого 2024 р.**

Керівники _____ Тарасова О.В.

_____ Васьковська К.О.

Завдання прийняв до виконання _____ Григоренко Д.П.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	15.02.24 - 15.03.24	
2. <i>Техніко-економічна характеристика підприємства та економічний аналіз за напрямом кваліфікаційної роботи</i>	16.03.24 - 21.04.24	
3. <i>Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	22.04.24 - 25.05.24	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	26.05.24 - 06.06.24	

Здобувачка-бакалавр _____ Григоренко Д.П.

Керівники роботи _____ Тарасова О.В.

_____ Васьковська К.О.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка-бакалавр Григоренко Д.П. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему:

Витрати операційної діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод»:

облік та аналіз

Складні умови функціонування підприємств вимагають посиленого контролю за витратами та дієвої системи управління ними. Динамічно мінливі умови ринкового господарювання вимагають розробки і впровадження нових методів управління витратами, орієнтованих на ефективне використання ресурсів підприємства, підвищення його конкурентоспроможності

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів.

У першому розділі розглядаються теоретичні основи витрат операційної діяльності, їх класифікація, синтетичний та аналітичний облік та нормативно-правове регулювання обліку витрат операційної діяльності.

У другому розділі надана техніко-економічна характеристика ТОВ «Вознесенський коньячний завод», проведено фінансово-економічний аналіз його діяльності та аналіз витрат операційної діяльності за два роки.

У третьому розділі визначено особливості організації бухгалтерського обліку та обліку витрат операційної діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

У завершальній частині кваліфікаційної роботи бакалавра сформульовані висновки та пропозиції по удосконаленню організації обліку витрат операційної діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	– 70 с.
таблиць	– 13
рисунків	– 9

ЗМІСТ

	с.
ВСТУП.....	5
1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1. Економічна сутність та класифікація витрат операційної діяльності підприємства.....	9
1.2. Синтетичний та аналітичний облік витрат операційної діяльності підприємства.....	24
1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку витрат операційної діяльності підприємства.....	35
2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «Вознесенський коньячний завод».....	41
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства ТОВ «Вознесенський коньячний завод».....	41
2.2. Аналіз витрат операційної діяльності.....	46
3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «Вознесенський коньячний завод»...	51
3.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві ТОВ «Вознесенський коньячний завод».....	51
3.2. Організація обліку витрат операційної діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод».....	62
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71

ВСТУП

Актуальність теми. Одним із реальних шляхів виходу нашого суспільства із кризисного стану, оновлення не лише економічної, але і соціальної сфери життя, є радикальна реформа господарського механізму. З огляду на це, доцільно наголосити, що для економіки, яка стала на шлях розвитку здорових ринкових стосунків, відповідних існуючим у розвинених країнах, і в якій кардинально змінюються форми і методи господарювання, актуальною проблемою стає оптимізація виробничих процесів і, зокрема, вдосконалення процесу управління витратами.

Облік і аналіз витрат операційної діяльності підприємств є стратегічно важливими інструментами управління, від ефективності функціонування яких залежать результати прийнятого управлінського рішення. Особливої актуальності проблеми теорії, методики й організації обліку та аналізу витрат підприємства набувають в умовах загострення економічної кризи і спаду виробництва. Зазначені обставини вимагають підвищення ефективності використання всього ресурсного потенціалу суб'єкта господарювання, що дозволить мінімізувати витрати та підвищити економічну результативність його діяльності.

Будь-яка діяльність, передусім виробнича, потребує витрат ресурсів. Від рівня операційних витрат істотно залежать ефективність функціонування підприємства та його конкурентоспроможність. Тому ефективне управління витратами є важливою функцією економічного механізму кожного промислового підприємства.

Особливо актуальна проблема управління витратами для вітчизняних підприємств, які нині перебувають на складному етапі реструктуризації та адаптації до ринкового середовища з урахуванням міжнародних вимог і правил.

Особливості управління виробництвом в сучасних умовах господарювання полягають у тому, що кожній організації в процесі

виробничої діяльності необхідно постійно порівнювати доходи з витратами, прораховувати свої можливості і перш, ніж приймати будь-яке рішення, що стосується виробництва, керівник повинен знати, – чи принесуть ці зміни додатковий дохід.

Ефективне використання ресурсів підприємства неможливе без цілеспрямованого впливу на формування витрат, контролю за їх рівнем та економічного стимулювання їх зниження, що є суттю управління витратами. Вміння ефективно управляти витратами та отримувати від них максимальний результат є вирішальним чинником стабільності функціонування підприємства в ринкових умовах господарювання.

Процес розвитку теоретичних та практичних аспектів бухгалтерського обліку та економічного аналізу витрат операційної діяльності підприємств вимагає детального дослідження теоретичних аспектів витрат як економічної категорії та об'єкта управління.

Актуальність теми дослідження, недостатність теоретичних розробок щодо обліку і аналізу витрат операційної діяльності на підприємстві, які б слугували підґрунтям практичного застосування системи управління витратами, зумовили вибір теми дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у визначенні шляхів вдосконалення обліку та аналізу витрат операційної діяльності підприємства на основі вивчення теоретичних та оцінки практичних аспектів досліджуваної проблематики.

Для досягнення поставленої мети в роботі сформульовано наступні завдання:

- дослідити економічну сутність витрат операційної діяльності підприємства та їх класифікацію;
- вивчити синтетичний та аналітичний облік витрат операційної діяльності;
- дослідити вимоги нормативно-правової бази щодо бухгалтерського обліку та аналізу витрат операційної діяльності;

- надати техніко-економічну характеристику ТОВ «Вознесенський коньячний завод»;
- розглянути особливості організації бухгалтерського обліку та аналізу витрат операційної діяльності досліджуваного підприємства;
- запропонувати пріоритетні напрямки вдосконалення організаційних та аналітичних процедур на ТОВ «Вознесенський коньячний завод»;
- розробити рекомендації щодо вдосконалення обліку та аналізу витрат операційної діяльності підприємства на досліджуваному підприємстві.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних і методичних питань бухгалтерського обліку й аналізу витрат операційної діяльності підприємства ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Об'єктом дослідження є процес формування витрат операційної діяльності підприємства ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Методи дослідження. В процесі проведення дослідження застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Для з'ясування економічної сутності витрат операційної діяльності як економічної категорії та об'єкта бухгалтерського обліку, класифікації витрат використовувалися методи аналізу та синтезу, теоретичного узагальнення, системного підходу. За допомогою методів аналізу та синтезу, індукції та дедукції, групування, наукової абстракції обґрунтовано вплив галузевих особливостей на систему бухгалтерського обліку та аналізу витрат операційної діяльності підприємства. Застосування методів систематизації, гіпотез і припущення для розробки рекомендацій із удосконалення обліку та аналізу витрат підприємства. Для проведення аналізу сутності витрат операційної діяльності використовувалися методи: порівняння показників, групування, розрахунок середніх і відносних величин, складання аналітичних таблиць.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених із питань економічної теорії, бухгалтерського обліку, економічного аналізу, праці класиків економічної теорії, офіційні статистичні

матеріали, облікова та звітна інформація підприємства ТОВ «Вознесенський коньячний завод», матеріали науково-практичних конференцій, довідково-інформаційні видання, методичні матеріали та рекомендації, нормативно-правові акти, що регулюють питання бухгалтерського обліку та аналізу витрат операційної діяльності, інтернет-ресурси.

1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та класифікація витрат операційної діяльності підприємства

Процес розвитку теоретичних та практичних аспектів бухгалтерського обліку та економічного аналізу витрат підприємств вимагає детального дослідження теоретичних аспектів витрат як економічної категорії та об'єкта управління.

Першочерговим під час формування системи управління витратами підприємства є визначення сутності самих витрат та їх місця у діяльності підприємства в сучасних умовах.

Теоретичні і методологічні основи обліку та аналізу витрат висвітлено у роботах Аксененка О. Ф., Баканова М. І., Безруких П. С., Бернвальда А. Р., Івашкевича В.Б., Кужельний М. В., Ніколаєвої С. О., Павлової В. А., Сатубалдіна С.С., Соколова Я. В., Стукова С. А. і ін.

Принципові питання дослідження сутності витрат у системі виробничих підприємств загалом та управління витратами зокрема розглянуто в роботах Абдукарімова І. Т., Азарян О.М., Балабанової Л. В., Власової Н. О., Капелюк З. А., Мазаракі А. А., Омелянович Л. О., Раїцького К. А., Садєкова А. А., Сергєєва І. В., Сипко Л. А., Фролової Л. В., Храмцової Т. Г., Шубіна О. О., Шеремета А. Д. й ін.

Всі підходи щодо тлумачення сутності поняття «витрати» можна розділити на дві категорії, а саме: за економіко-теоретичним (фундаментальним) змістом та бухгалтерським (прикладним) змістом, що представлено на рис. 1.1.

Рис.1.1. Групування підходів до сутності витрат

Таким чином, виявляється доцільним на основі двох категорій підходів визначити два формулювання категорії «витрати» [27]:

- як економічної категорії;
- як об'єкта бухгалтерського обліку та економічного аналізу.

Зазначені дефініції та систематизація підходів дозволяють сформулювати наступні визначення витрат:

- як економічної категорії: витрати – це сукупність економічних ресурсів підприємства, виражених у грошовій формі, які витрачені в ході господарської діяльності підприємства за певний проміжок часу для виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт) та інших цілей з метою отримання економічних вигід;

- як об'єкта обліку: витрати – зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення капіталу, що пов'язані зі здійсненням господарської діяльності підприємства за певний період часу.

Отже, застосування зазначених понять дозволяє комплексно підійти до теоретичних та практичних проблем витрат як з позиції економічної теорії, так і з позиції бухгалтерського обліку (економічного аналізу).

На основі опрацьованих літературних джерел вітчизняних та зарубіжних авторів ми дійшли висновку, що не існує єдиного підходу до даної економічної категорії.

В економічній літературі наведено безліч різнопланових визначень терміна «витрати», між тим, Пеньков А. С. вважає, що такі визначення не завжди є однозначними і розглядають дану категорію витрат із різних точок зору. Пояснити це можна тим, що дане поняття має відношення до багатьох процесів (виробництво, споживання, нагромадження, обіг, обмін) і є об'єктом обліку, контролю, планування та управління. [32]

Витрати в грошовому виразі характеризують фактичний обсяг ресурсів, який використовується для досягнення певної мети незалежно від джерел фінансування. За своїм змістом, витрати – це явні витрати підприємства, які призводять до отримання економічних вигод. [4] Сучасний погляд на категорію витрат досить різноманітний.

Витрати виробництва ототожнюються з поняттям вартості виробництва продукту. Зокрема, С. А. Котляров вважає: «Витрати – це вартість ресурсів, використовуваних надалі для одержання прибутку чи досягнення інших цілей організації. До витрат відносяться вартість матеріальних і трудових ресурсів, необхідних для виробництва тієї чи іншої продукції чи послуг». [25]

І.Ф. Бланк, А. Яругова розуміють під витратами споживання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, тобто вони розглядають витрачання ще й фінансових ресурсів. А І. Ф. Бланк, окрім цього, виділяє ще витрати і нематеріальних ресурсів. [2] Такий підхід, на нашу думку, є цілком обґрунтованим.

Ю.С. Цал-Цалко тлумачить поняття «витрати» відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (НП(С)БО): «Витратами визнаються або зменшення активів, або збільшення

зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені». [52]

Без класифікації витрат неможливо вирішити задачі управління ними на підприємстві. Складність структури і різноманіття процесів формування витрат припускає розподіл їх за низкою ознак. В основу класифікації витрат покладено принцип: різні витрати для різних цілей. У залежності від цілей і методичних підходів розрізняють декілька класифікацій витрат.

Класифікація витрат для цілей управління повинна відповідати головній вимозі – базуватися на ознаках, що дозволяють диференціювати витрати для управління витратами в різних аспектах. Вона створює передумови для визначення рівня витрат по об'єктах управління ними, організації планування, обліку, контролю та аналізу. [44]

Класифікація витрат за основними ознаками [44]:

1. Ступінь однорідності: матеріальні витрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація основних фондів; інші витрати.

2. Калькуляція собівартості: сировина і матеріали; комплектуючі вироби, напівфабрикати, виробничі роботи і послуги; зворотні відходи; паливо і енергія на технологічні цілі; основна заробітна плата виробничих робітників; додаткова заробітна плата виробничих робітників; відрахування на соціальне страхування; витрати, пов'язані з підготовкою і освоєнням виробництва продукції; витрати на утримання і експлуатацію устаткування; загальновиробничі витрати; загальногосподарські витрати; інші виробничі витрати; витрати на збут.

3. Обсяг виробництва: постійні витрати; змінні витрати.

4. Відношення до виробничого процесу: основні витрати – це витрати, які безпосередньо пов'язані з виробничим процесом, впливають із самого процесу виготовлення продукції і неминучі у будь-яких умовах виробництва – невеликих і значних масштабах; накладні витрати – це витрати, пов'язані з

організацією й управлінням виробництвом і не є обов'язкові за всіх умов виробництва.

5. Включення в собівартість: прямі; непрямі.
6. За часом виникнення: витрати минулого періоду; витрати звітного періоду; витрати майбутніх періодів.
7. Склад витрат: прості (однoeлементні); комплексні (складні).
8. Періодичність виникнення: поточні; довгострокові; одноразові.
9. Ступінь готовності продукції: витрати на готову продукцію (роботи, послуги); витрати в незавершеному виробництві.
10. Об'єкт управління: витрати в місцях їхнього виникнення; витрати в центрах витрат; витрати в центрах відповідальності.
11. Залежність від виду діяльності: витрати звичайної діяльності; витрати основної діяльності; витрати операційної діяльності; витрати фінансової діяльності; витрати інвестиційної діяльності; витрати від надзвичайної діяльності.
12. Залежність від прийняття управлінських рішень: релевантні (залежать від прийняття рішення); не релевантні (не залежать від прийняття рішення).
13. Сфера повноважень керівництва: контрольовані витрати; неконтрольовані.
14. Доцільність витрачання: продуктивні; непродуктивні.
15. Відношення до заданих параметрів: стандартні (нормативні); фактичні витрати.
16. Урахування при визначенні прибутку: собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг); витрати діяльності.
17. Об'єкти господарської діяльності: витрати продукції (роботи, послуги); витрати за господарськими процесами (деталлями); витрати за замовленнями.
18. Характер виробництва: основне виробництво; допоміжне виробництво; обслуговуюче виробництво.

19. Мета визначення собівартості продукції: маржинальні (граничні) витрати; середні витрати.

20. Вибір альтернативних рішень: дійсні витрати; можливі (альтернативні затрати, втрачена вигода) витрати. [44]

За умови класифікації витрат для оцінки запасів і визначення фінансових результатів основна увага приділяється розподілу витрат між вартістю виготовленої і реалізованої продукції та вартістю матеріальних запасів.

Для обґрунтування прийняття управлінських рішень особливе значення має визначення релевантної інформації про витрати та їх поведінку, залежно від зміни внутрішніх чи зовнішніх умов діяльності підприємства.

Здійснення планування та належного контролю за витратами неможливе без формування нормативів і бюджетів витрат, визначення рівня контролюваності цих витрат на різних рівнях управління підприємством, а також даних про відхилення фактичних витрат від їх очікуваного значення.

Крім того, в кожному з перерахованих напрямків, відбувається подальша деталізація витрат залежно від цілей управління.

Класифікація витрат необхідна для побудови системи управління витратами і прийняття управлінських рішень, для розуміння того, як управляти витратами, і які вигоди вони за собою спричиняють. Підстави для урахування витрат можуть бути наступні: необхідність вимірювання прибутку шляхом порівняння доходів з витратами; контроль відповідності витрат установленим нормам (планам).

Для цілей управління витрати на підприємстві найбільш часто групують за двома ознаками:

- за економічними елементами;
- за калькуляційними статтями собівартості.

Класифікація витрат за категоріями припускає об'єднання витрат з урахуванням конкретного виробничого або позавиробничого призначення і місця. Різні категорії витрат існують не відособлено одна від одної, а тісно

переплітаються. Такого роду взаємозв'язки дозволяють згрупувати і систематизувати витрати так, щоб це було зручно для визначення прибутку конкретного промислового підприємства. [44]

В Національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку класифікація витрат показана з точки зору їх групування відповідно до видів діяльності, за якими були понесені витрати (рис. 1.2).

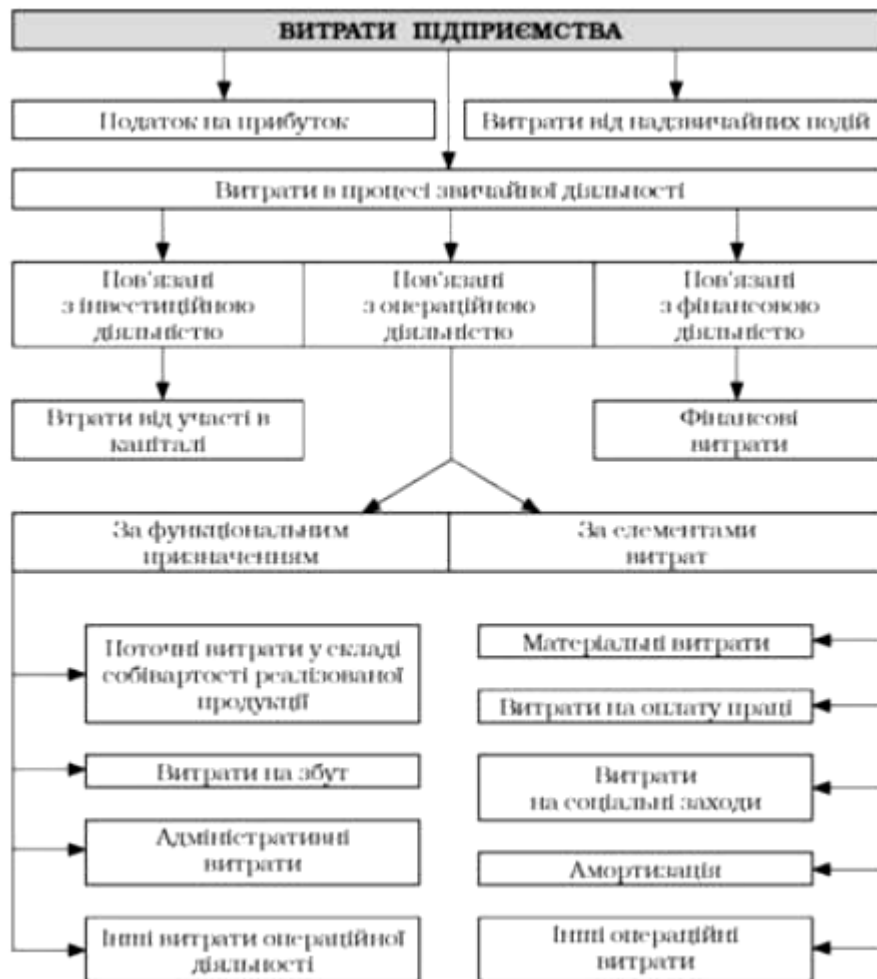

Рис. 1.2. Класифікація витрат відповідно до видів діяльності [36]

Витрати, що виникають в процесі звичайної діяльності, можна поділити на витрати від операційної (основної та іншої), інвестиційної, фінансової та іншої діяльності. Відповідно, витрати, пов'язані з операційною діяльністю, групують за функціями – витрати виробництва (реалізації), витрати на управління, збут та інші операційні витрати, а також за

економічними елементами: матеріальні витрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація; інші операційні витрати.

Класифікація витрат здійснюється за різними ознаками. Найвідомішим способом є за діяльністю підприємства.

Види діяльності підприємств наведені на рис.1.3

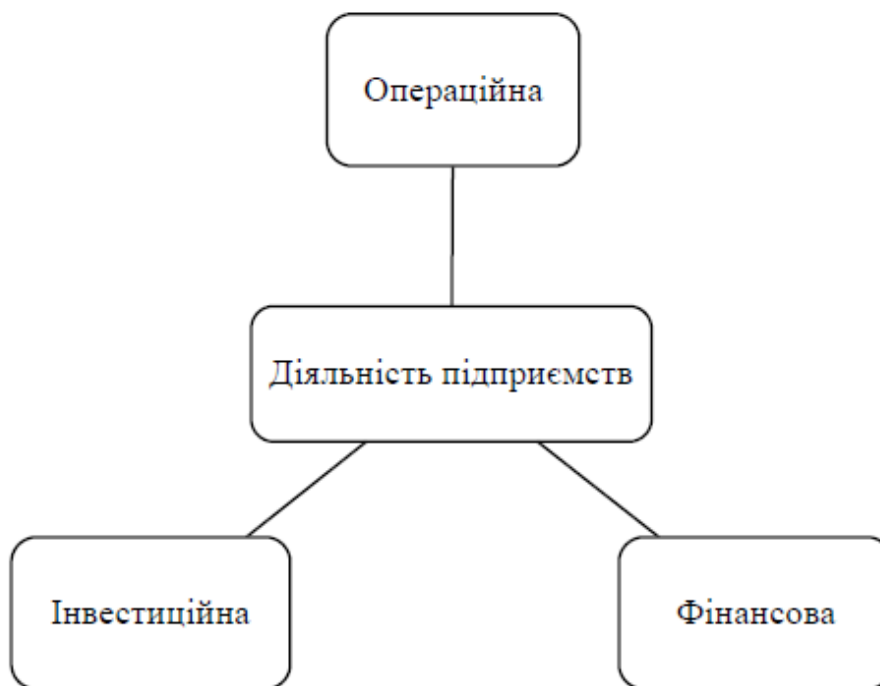

Рис.1.3. Види діяльності підприємств [18]

Операційна діяльність підприємства складає основну частину його діяльності, яка співпадає з місією його діяльності і полягає у виробництві та реалізації основної продукції робіт або послуг. Її особливістю є те, що на її здійснення залучається основний обсяг активів, що є сформовані на підприємстві [18].

Операційна діяльність носить пріоритетний характер по відношенню до інших видів діяльності підприємства. Особливості її здійснення насамперед залежать від специфіки економічної галузі, у сфері якої ця діяльність реалізується. При цьому дана діяльність може передбачати здійснення не лише виробництва певних видів товарів, а й також надання певного спектру послуг [18].

Згідно з П(С)БО 16 «Витрати», витрати операційної діяльності поділяють за економічними елементами на п'ять груп [36]:

- матеріальні затрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші операційні витрати.

До складу матеріальних витрат включають вартість витрачених (спожитих) у процесі операційної діяльності [24]:

- матеріалів і комплектуючих виробів, що використані для забезпечення виробництва продукції, для господарських потреб;
- сировини та купівельних напівфабрикатів;
- паливно-мастильних матеріалів усіх видів;
- будівельних матеріалів і запасних частин для проведення поточного ремонту основних засобів та інших позаоборотних матеріальних активів, а також малоцінних і швидкозношуваних предметів;
- тари й тарних матеріалів, що використані в операційній діяльності підприємства;
- малоцінних і швидкозношуваних предметів, які використовують в операційній діяльності підприємства протягом одного року чи нормального операційного циклу, якщо він більше одного року;
- інших матеріальних витрат, які пов'язані з виконанням підприємством робіт і послуг виробничого та невиробничого характеру (здійснення окремих операцій з реалізації товарів (продукції), виробництва продукції. [24]

Витрати підприємств виражають реальні виробничі відносини ринкової системи господарювання. Важливою умовою успішної діяльності підприємства є досягнення оптимального рівня витрат на виробництво, внаслідок чого зросте конкурентоздатність продукції та стане реальним досягнення довгострокового економічного зростання.

Операційні витрати являються основною складовою витрат суб'єкта господарювання. До їхнього складу входять виробнича собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати. [21]

Перелік включених до собівартості поточних витрат до вступу в дію Податкового кодексу визначався статтею 9 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств». В правилах обліку витрат, які виникають у платників податку з прийняттям Податкового кодексу України відбулися зміни.

В податковому законодавстві на даний час поняття втрати, їхні визнання, сутність та структура, висвітлено в Податковому кодексі України. Момент визнання втрат є залежним від того: як формують вони собівартість реалізованих товарів або виконаних робіт або наданих послуг.

Операційні витрати – повсякденні витрати компанії для ведення бізнесу, виробництва товарів і послуг. Класифікацію операційних витрат здійснюють за двома основними ознаками (рис.1.4.):

- за економічним характером витрат (економічними елементами);
- за порядком віднесення на собівартість продукції (товарів, робіт, послуг).

Рис. 1.4. Класифікація витрат операційної діяльності підприємства [21]

Основними економічними елементами операційних витрат є [36]:

1) матеріальні витрати – до них відносяться витрати на придбання сировини, основних і допоміжних матеріалів, комплектуючих, палива, електроенергії. Як виняток – є вартість витрат на здобуток необоротних активів, що підлягають амортизації. [39] Розмір матеріальних витрат виділяється на основі вартості спожитих в операційній діяльності ресурсів та виходячи з вартостей їх придбання (без ПДВ), включаючи всі витрати, що супроводжують це придбання. Ціна зворотних відходів відраховується. [36]

2) витрати на оплату праці – до них відносяться витрати на виплату всіх складових фонду оплати праці [36]:

- основної заробітної плати – до них включаються витрати на оплату за тарифними ставками, відрядними розцінками та посадовими окладами;

- додаткової заробітної плати – до них включаються витрати із виплатою надбавок, гарантійних й компенсаційних виплат, що передбачені діючим законодавством;

- премії – це виплати пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій;

- інші заохочувальні й компенсаційні виплати – до них включаються виплати у формі винагород за результатами роботи за поточний період, а також премії за спеціальними системами і положеннями, а також компенсаційні та інші грошові й матеріальні розрахунки, що не передбачені чинним законодавством або здійснюються понад законодавчо встановлені норми. [36]

3) відрахування на соціальні заходи – відображається величина відрахувань за ставками (нормами), встановленими у відсотках до витрат на оплату праці;

4) амортизаційні відрахування – до складу даного елементу відносяться нарахування згідно до встановленого порядку, а також сума амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів;

5) інші витрати – до складу цього елементу відносяться витрати на відрядження, послуги зв'язку, рекламу, розрахункове обслуговування тощо.

А також всі інші витрати від операційної діяльності, що не увійшли до складу попередніх елементів:

- оплата робіт і послуг консультаційного або інформаційного характеру;
- оплата вартості ліцензій та інших державних дозволів;
- витрати на реалізацію продукції;
- оплата збору за реєстрацію підприємства в органах державного управління;
- витрати, пов'язані з управлінням виробництвом;
- витрати на сплату процентів за користування кредитами;
- витрати на виготовлення і придбання бланків цінних паперів;
- відрахування до державних цільових фондів;
- інші витрати. [36]

При класифікації за порядком віднесення на собівартість всі витрати від операційної діяльності виробництва розподіляються на [36]:

- собівартість продукції – тобто витрати до складу якої включають виробничі витрати. При цьому включаються витрати як прямі, так і непрямі, пов'язані з обслуговуванням і управлінням виробництвом;
- витрати, які не включають до собівартості продукції, а саме: адміністративні витрати; витрати на збут; інші операційні витрати.

До адміністративних витрат відносяться такі загальногосподарські витрати, що спрямовані на обслуговування та управління підприємством [36]:

- загальні корпоративні витрати, а саме організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати;
- витрати на службові відрядження і утримання апарату управління виробництвом та іншого загальногосподарського персоналу;

– втрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання, тобто витрати пов'язані із операційною орендою, страхуванням майна, амортизацією, ремонтом, опаленням, освітленням, водопостачанням, водовідведенням та охороною;

– винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо);

– амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;

– витрати на врегулювання спорів у судових органах;

– а також податки, збори та інші платежі, але не включаються податки, збори та обов'язкові платежі, які включаються до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг));

– плата за розрахункове обслуговування, а також витрати, пов'язані з купівлею-продажем валюти; – інші витрати загальногосподарського призначення. [36]

До витрат на збут належать [36]:

– витрати на ремонт тари;

– витрати на пакувальні матеріали;

– витрати на рекламу і дослідження ринку;

– витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;

– витрати на утримання основних засобів та інших необоротних активів, пов'язаних зі збутом (оперативна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт тощо);

– витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;

– витрати на передпродажну підготовку товарів;

– витрати на транспортування і страхування готової продукції та інші послуги, пов'язані з транспортуванням відповідно до умов договору постачання;

– інші витрати, пов'язані із збутом продукції (товарів, послуг). [36]

До інших витрат операційної діяльності належать [36]:

- витрати на дослідження і розробки; – собівартість реалізованої іноземної валюти;
- собівартість реалізованих виробничих запасів (складається з їх облікової вартості та витрат на їх реалізацію);
- визнані штрафи, пеня, неустойка;
- втрати від операційної курсової різниці (тобто від зміни курсу валюти за операціями, активами і зобов'язаннями, що пов'язані з операційною діяльністю підприємства);
- втрати від знецінення запасів;
- нестачі й втрати від псування цінностей;
- суми безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування в резерви сумнівних боргів;
- витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення;
- інші витрати операційної діяльності. [36]

За способом перенесення на собівартість окремих видів продукції витрати поділяються на прямі і непрямі.

Прямі втрати тісно пов'язані з виготовленням певного конкретного виду продукції та можуть бути обчислені прямо. Сюди відносяться вартість сировини і основних матеріалів, амортизація обладнання виробничих цехів, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати.

До непрямих належать затрати, пов'язані з виробництвом декількох видів продукції. Тобто витрати на утримання і експлуатацію устаткування, загальновиробничі, загальногосподарські витрати, які включаються до собівартості за допомогою спеціальних розрахунків. Наприклад, до непрямих або накладних загальновиробничих витрат можна віднести допоміжні матеріали, оплата праці управлінського і обслуговуючого виробничого персоналу, інші накладні витрати.

Загальновиробничі втрати, оскільки вони є частиною виробничої собівартості, вбачають непрямий характер, адже пов'язані з виробництвом групи або всієї продукції, виконанням усіх послуг чи робіт.

Загальновиробничі втрати включають [36]:

- витрати пов'язані із управлінням виробництвом, а саме – оплата праці апарату управління цехами, дільницями, також відрахування на соціальні заходи й медичне страхування апарату управління цехами, дільницями та витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо;

- амортизація основних засобів загальновиробничого призначення (цехового, дільничного, лінійного);

- амортизація нематеріальних активів загальновиробничого призначення (цехового, дільничного, лінійного);

- витрати на використання, утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду необоротних активів загальновиробничого призначення;

- витрати на вдосконалення технології й організації виробництва (оплата праці та відрахування на соціальні заходи працівників, зайнятих удосконаленням технології й організації виробництва, покращанням якості продукції, зміцненням її надійності, довговічності, інших експлуатаційних характеристик у виробничому процесі,

- втрати матеріалів та інших купівельних комплектуючих виробів і напівфабрикатів, а також оплата послуг сторонніх організацій тощо;

- витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень;

- витрати на обслуговування виробничого процесу куди відноситься оплата праці загальновиробничого персоналу;

- відрахування – в тому числі на соціальні заходи, медичне страхування, витрати на здійснення технологічного контролю ;

– витрати на охорону праці, техніку безпеки та охорону навколишнього природного середовища;

– інші витрати, в тому числі втрати від браку, оплата простоїв тощо.

[36]

Загальновиробничі витрати можна умовно поділити на змінні і постійні.

Змінні загальновиробничі витрати – витрати на обслуговування та управління виробництвом (цехів, дільниць), що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності.

Постійні загальновиробничі витрати – це витрати які відносяться на обслуговування і управління виробництвом, які залишаються незмінними або майже незмінними при зміні обсягу діяльності.

Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати це витрати що включаються до складу собівартості реалізованої продукції у періоді їхнього виникнення. Загальна сума розподілених та нерозподілених постійних загальновиробничих витрат не може бути більше їх фактичної величини.

Перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат кожне підприємство самотійно для себе визначає.

Нерозподілені постійні виробничі витрати які утворюються лише у випадку, коли обсяг виробництва менший за нормальну виробничу потужність, що визначається як середній рівень виробництва при звичайних умовах діяльності з урахуванням запланованого обсягу виробництва або визначається внутрішніми документами підприємства. [39]

1.2. Синтетичний та аналітичний облік витрат операційної діяльності підприємства

Формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та розкриття у фінансовій звітності на підставі застосування методологічних засад визначає Національне положення (стандарт)

бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Нормами НП(С)БО 16 суворо регламентуються умови визнання витрат [36].

Витрати визнаються в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності при виконанні таких умов: коли має місце зменшення майбутніх економічних вигод, пов'язаних з вибуттям активів або збільшенням зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (крім зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). Це означає, що витрати визнаються одночасно з визнанням збільшення зобов'язань (наприклад, нарахування заробітної плати працівникам) або із зменшенням активів (реалізація товарів); оцінку витрат може бути достовірно визначено. Інколи прямий зв'язок між витратами і доходами встановити не можливо. Такі витрати відображають в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності в тому звітному періоді, коли вони мали місце. Перелік таких витрат встановлено відповідними НП(С)БО. [36]

Операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, пов'язана з виробництвом і реалізацією продукції (послуг, робіт), яка забезпечує основну частку доходу та є головною метою створення підприємства. До основної операційної діяльності відносять операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією готової продукції (товарів, робіт, послуг), які є метою створення підприємства та забезпечують основну частину його доходу. Інша операційна діяльність охоплює реалізацію іноземної валюти, інших оборотних активів (крім фінансових інвестицій), операційну оренду активів, операції з операційними курсовими різницями, створення резервів сумнівних боргів, одержання або сплати санкцій, тощо [1].

У процесі операційної діяльності виробництва з'являються витрати, що не включаються до собівартості продукції, і їх не можна занести до будь-якого доходу звітного періоду. Такі витрати піддаються відбиттю у складі того звітного періоду, у якому вони відбулися. До таких операційних витрат доцільно віднести:

- адміністративні витрати;

- витрати на збут;
- інші витрати операційної діяльності. [36]

Рахунок 92 «Адміністративні витрати» призначений для відображення загальногосподарських витрат, пов'язаних з управлінням та обслуговуванням підприємства. [21]

За дебетом рахунку 92 «Адміністративні витрати» відображається сума визнаних адміністративних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

До загальногосподарських витрат, зокрема, належать витрати на утримання адміністративно-управлінського персоналу, витрати на їх службові відрядження, витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського призначення (оренда, амортизація, ремонт, комунальні послуги), охорона, юридичні, аудиторські, транспортні послуги, поштово-телеграфні, канцелярські витрати, сума податків, зборів (обов'язкових платежів).

Аналітичний облік ведеться за статтями витрат. [21]

Кореспонденція бухгалтерських рахунків з рахунком 92 «Адміністративні витрати» наведена у табл. 1.1.

На рисунку 1.5 показано зв'язок рахунків під час формування адміністративних витрат.

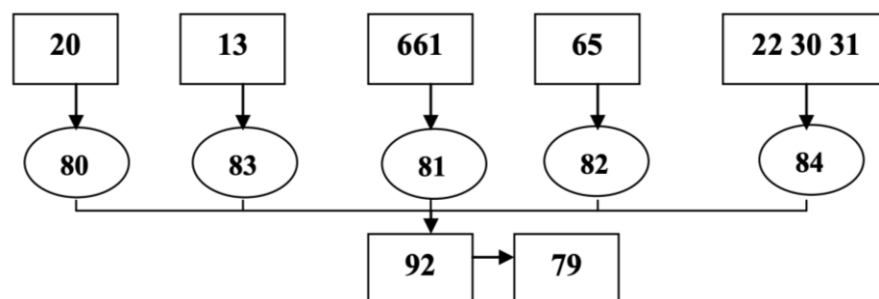

Рис. 1.5. Формування витрат за рахунком 92 «Адміністративні витрати» [29]

Типові бухгалтерські проводки з формування адміністративних витрат наведено в табл.1.2.

Кореспондуючі бухгалтерські рахунки з обліку рахунку
92 «Адміністративні витрати»

Рахунок 92 «Адміністративні витрати» кореспондує			
за дебетом:		за кредитом:	
13	«Знос (амортизація) необоротних активів»	79	«Фінансові результати»
20	«Виробничі запаси»	-	-
22	«Малоцінні та швидкозношувані предмети»	-	-
23	«Виробництво»	-	-
26	«Готова продукція»	-	-
27	«Продукція сільськогосподарського виробництва»	-	-
28	«Товари»	-	-
30	«Готівка»	-	-
31	«Рахунки в банках»	-	-
33	«Інші кошти»	-	-
37	«Розрахунки з різними дебіторами»	-	-
39	«Витрати майбутніх періодів»	-	-
47	«Забезпечення майбутніх витрат і платежів»	-	-
50	«Довгострокові позики»	-	-
60	«Короткострокові позики»	-	-
63	«Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	-	-
64	«Розрахунки за податками й платежами»	-	-
65	«Розрахунки за страхуванням»	-	-
66	«Розрахунки за виплатами працівникам»	-	-
68	«Розрахунки за іншими операціями»	-	-
80	«Матеріальні витрати»	-	-
81	«Витрати на оплату праці»	-	-
82	«Відрахування на соціальні заходи»	-	-
83	«Амортизація»	-	-
84	«Інші операційні витрати»	-	-

* складено автором на підставі джерела [21]

На рахунку 93 «Витрати на збут» ведеться облік витрат, пов'язаних із збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг [21].

За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат на збут. За кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати» [21].

Кореспонденція рахунків з обліку адміністративних витрат

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Відображається списання виробничих запасів на адміністративні витрати	92	20
2	Відображається нарахування заробітної плати адміністративному персоналу	92	661
3	Відображаються відрахування на соціальні заходи з заробітної плати адміністративного персоналу	92	65
4	Відображається нарахування амортизації необоротних активів загальногосподарського призначення	92	13
5	Відображаються витрати на відрядження управлінського персоналу	92	372
6	Відображається нарахування податків, зборів та інших обов'язкових платежів	92	64
7	Відображається нарахування вартості послуг зв'язку, охорони, аудиторських, юридичних та інших послуг сторонніх організацій	92	685
8	Відображається списання передачі в експлуатацію малоцінних та швидкозношуваних предметів загальногосподарського призначення	92	22
9	Відображаються витрати на розрахунково-касове обслуговування	92	685
10	Відображається списання частини витрат майбутніх періодів на адміністративні витрати	92	39
11	Відображається списання сум витрат за елементами на адміністративні витрати (застосовують рахунки класу 8)	92	80- 84
12	Відображається списання адміністративних витрат на фінансові результати	79	92

* складено автором на підставі джерел [1,21]

До витрат на збут, зокрема, належать витрати пакувальних матеріалів, транспортування продукції, товарів за умовами договору, витрати на маркетинг та рекламу, витрати на оплату праці й комісійні продавцям, торговим агентам, працівникам відділу збуту, амортизація, ремонт та утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, що використовуються для забезпечення збуту продукції, товарів, робіт і послуг. [21]

Кореспонденція бухгалтерських рахунків з рахунком 93 «Витрати на збут» наведена у табл. 1.3.

На рис. 1.6 показано зв'язок рахунків під час формування витрат на збут.

Таблиця 1.3

Кореспондуючі бухгалтерські рахунки з обліку рахунку 93 «Витрати на збут»

Рахунок 93 «Витрати на збут» кореспондує			
за дебетом:		за кредитом:	
13	«Знос (амортизація) необоротних активів»	79	«Фінансові результати»
20	«Виробничі запаси»	-	-
22	«Малоцінні та швидкозношувані предмети»	-	-
23	«Виробництво»	-	-
25	«Напівфабрикати»	-	-
26	«Готова продукція»	-	-
27	«Продукція сільськогосподарського виробництва»	-	-
28	«Товари»	-	-
30	«Готівка»	-	-
31	«Рахунки в банках»	-	-
33	«Інші кошти»	-	-
36	«Розрахунки з покупцями та замовниками»	-	-
37	«Розрахунки з різними дебіторами»	-	-
38	Позицію виключено	-	-
39	«Витрати майбутніх періодів»	-	-
47	«Забезпечення майбутніх витрат і платежів»	-	-
50	«Довгострокові позики»	-	-
60	«Короткострокові позики»	-	-
63	«Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	-	-
64	«Розрахунки за податками й платежами»	-	-
65	«Розрахунки за страхуванням»	-	-
66	«Розрахунки за виплатами працівникам»	-	-
68	«Розрахунки за іншими операціями»	-	-
80	«Матеріальні витрати»	-	-
81	«Витрати на оплату праці»	-	-
82	«Відрахування на соціальні заходи»	-	-
83	«Амортизація»	-	-
84	«Інші операційні витрати»	-	-

* складено автором на підставі джерела [21]

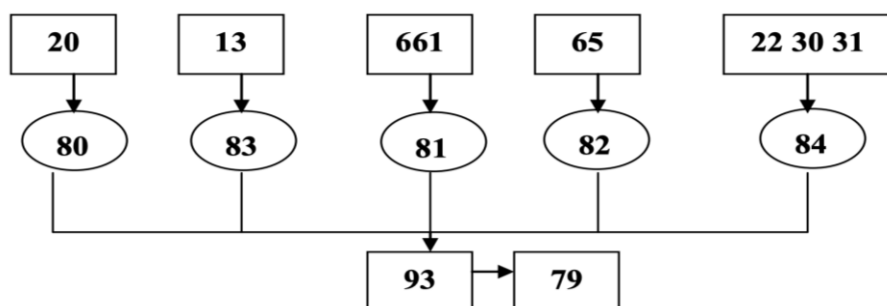

Рис. 1.6. Формування витрат за рахунком 93 «Витрати на збут» [29]

Типові бухгалтерські проводки з формування витрат на збут наведено в табл.1.4.

Таблиця 1.4

Кореспонденція рахунків з обліку витрат на збут

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Відображається списання виробничих запасів на витрати на збут	93	20
2	Відображається нарахування заробітної плати персоналу, що забезпечує збут продукції, товарів, робіт, послуг	93	661
3	Відображаються відрахування на соціальні заходи з ФОП персоналу, що забезпечує збут продукції, товарів, робіт, послуг	93	65
4	Відображається нарахування амортизації необоротних активів, що забезпечують збут	93	13
5	Відображаються витрати на відрядження персоналу, що забезпечує збут продукції, товарів, робіт, послуг	93	372
6	Відображається списання передачі в експлуатацію підрозділам підприємства, що забезпечує збут продукції, товарів, робіт, послуг малоцінних та швидкозношуваних предметів	93	22
7	Відображається створення забезпечення гарантійних зобов'язань	93	472
8	Відображається списання сум витрат за елементами на витрати на збут (для підприємств, які застосовують рахунки класу 8 «Витрати за елементами»)	93	80, 81, 82, 83, 84
9	Відображається списання витрат збут на фінансові результати	79	93

* складено автором на підставі джерел [1, 21]

Бухгалтерський рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності» ведеться облік витрат операційної діяльності підприємства, крім витрат, які відображаються на рахунках 90 «Собівартість реалізації», 91

«Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут». [21]

Рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності» має такі субрахунки [21]:

- 940 «Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»;
- 941 «Витрати на дослідження і розробки»;
- 942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти»;
- 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»;
- 944 «Сумнівні та безнадійні борги»;
- 945 «Втрати від операційної курсової різниці»;
- 946 «Втрати від знецінення запасів»;
- 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»;
- 948 «Визнані штрафи, пені, неустойки»;
- 949 «Інші витрати операційної діяльності».

За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати». [21]

На субрахунок 940 «Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю» узагальнюється інформація про витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю, зокрема витрати від первісного визнання сільськогосподарської продукції і біологічних активів та від зміни справедливої вартості біологічних активів, які визначені відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи». Підприємства, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами, у цій статті відображають витрати від зміни вартості фінансових інструментів, які оцінюються за справедливою вартістю.

На субрахунок 941 «Витрати на дослідження і розробки» ведеться облік витрат, пов'язаних з дослідженнями та розробками, що здійснює

підприємство, якщо такі дослідження та розробки відповідають Положенню (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи».

На субрахунку 942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти» узагальнюється інформація про витрати на купівлю-продаж іноземної валюти, зокрема від'ємна різниця між ціною купівлі-продажу іноземної валюти та її балансовою вартістю.

На субрахунку 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів» ведеться облік собівартості реалізованих виробничих запасів (сировини, матеріалів, відходів тощо) і необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу.

На субрахунку 944 «Сумнівні та безнадійні борги» узагальнюється інформація про нарахування резерву сумнівних боргів на заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), про суму списаної безнадійної заборгованості в разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів та про суму списаної безнадійної заборгованості, щодо якої створення резерву сумнівних боргів не передбачено.

На субрахунку 945 «Витрати від операційної курсової різниці» ведеться облік втрат за активами й зобов'язаннями операційної діяльності підприємства від зміни курсу гривні до іноземної валюти.

На субрахунку 946 «Втрати від знецінення запасів» ведеться облік втрат, пов'язаних із знеціненням (уцінкою) запасів, відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» та 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність».

На субрахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» ведеться облік нестач грошових коштів та інших цінностей і втрат від псування цінностей, що виявлені в процесі заготовлення, переробки, збереження, та реалізації. Одночасно із списанням цінностей, винних у нестачі яких не встановлено, на витрати, балансова вартість списаного активу зараховується на позабалансовий рахунок 07 «Списані активи».

На субрахунку 948 «Визнані штрафи, пені, неустойки» ведеться облік визнаних економічних санкцій за невиконання підприємством законодавства та умов договорів.

На субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності» узагальнюється інформація про такі витрати операційної діяльності, які не знайшли відображення на інших субрахунках рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності», зокрема витрати житлово-комунальних і обслуговуючих господарств, дитячих дошкільних закладів, будинків відпочинку, санаторіїв та інших закладів оздоровчого та культурного призначення, виплати за невідпрацьований час, що не підлягають накопиченню тощо. Підприємства, які є страховиками відповідно до Закону України «Про страхування», на цьому субрахунку узагальнюють інформацію про витрати страховика, зокрема відрахування у централізовані страхові резервні фонди, які утворюються для забезпечення виконання зобов'язань щодо окремих видів обов'язкового страхування, відрахування в страхові резерви, інші, ніж резерв незароблених премій, які формуються у випадках, передбачених чинним законодавством. [21]

Кореспонденція бухгалтерських рахунків з рахунком 94 «Інші витрати операційної діяльності» наведена у табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Кореспондуючі бухгалтерські рахунки з обліку рахунку
94 «Інші витрати операційної діяльності»

Рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності» кореспондує			
за дебетом:		за кредитом:	
10	«Основні засоби»	79	«Фінансові результати»
11	«Інші необоротні матеріальні активи»	-	-
12	«Нематеріальні активи»	-	-
13	«Знос (амортизація) необоротних активів»	-	-
16	«Довгострокові біологічні активи»	-	-
20	«Виробничі запаси»	-	-
21	«Поточні біологічні активи»	-	-
22	«Малоцінні та швидкозношувані предмети»	-	-

Рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності» кореспондує			
за дебетом:		за кредитом:	
23	«Виробництво»	-	-
24	«Брак у виробництві»	-	-
25	«Напівфабрикати»	-	-
26	«Готова продукція»	-	-
27	«Продукція сільськогосподарського виробництва»	-	-
28	«Товари»	-	-
30	«Готівка»	-	-
31	«Рахунки в банках»	-	-
33	«Інші кошти»	-	-
34	«Короткострокові векселі одержані»		
36	«Розрахунки з покупцями та замовниками»	-	-
37	«Розрахунки з різними дебіторами»	-	-
38	Позицію виключено	-	-
39	«Витрати майбутніх періодів»	-	-
47	«Забезпечення майбутніх витрат і платежів»	-	-
49	«Страхові резерви»		
50	«Довгострокові позики»	-	-
51	«Довгострокові векселі видані»		
60	«Короткострокові позики»	-	-
62	«Короткострокові векселі видані»		
63	«Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	-	-
64	«Розрахунки за податками й платежами»	-	-
65	«Розрахунки за страхуванням»	-	-
66	«Розрахунки за виплатами працівникам»	-	-
68	«Розрахунки за іншими операціями»	-	-
80	«Матеріальні витрати»	-	-
81	«Витрати на оплату праці»	-	-
82	«Відрахування на соціальні заходи»	-	-
83	«Амортизація»	-	-
84	«Інші операційні витрати»	-	-

* складено автором на підставі джерела [21]

Типова кореспонденція рахунків з обліку інших витрат операційної діяльності наведена у табл. 1.6.

Таблиця 1.6

Типова кореспонденція по обліку інших витрат операційної діяльності

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Відображене перевищення фактичних витрат на виробництво поточних біологічних активів над сумою витрат віднесених протягом року.	940	23
2	Відображено витрати підприємства на дослідження та розробки	941	13, 22, 26, 28, 63
3	Відображено витрати підприємства на утримання об'єктів соціально-культурного спрямування	949	13, 22, 26, 28, 63
4	Відображено вартість реалізованої іноземної валюти на дату її реалізації	942	33
5	Списано собівартість реалізованих виробничих запасів і малоцінних та швидкозношуваних предметів	943	20, 22
6	Відображено втрати від операційних курсових різниць в результаті зміни курсу гривні до іноземної валюти (від'ємної різниці)	945	36, 63, 68
7	Відображено суму уцінки (знецінення) запасів	946	20, 22, 25, 26, 28
8	Списано суму нестач грошових коштів і матеріальних цінностей, що підлягають врегулюванню	947	10, 30, 20, 22, 26, 28
9	Відображено суми вжитих економічних санкцій за невиконання підприємством законодавства та умов договорів	948	36, 63, 64, 65
10	Списано інші витрати операційної діяльності на фін. результати	793	94

* складено автором на підставі джерела [1, 21]

1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку витрат операційної діяльності підприємства

Нормативно-правове забезпечення обліку – сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі (законодавчої, виконавчої та представницької), Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, і, власне, кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності в нашій державі.

Система бухгалтерського обліку за витратами і доходами в сучасних підприємствах не може повноцінно існувати без належного їхнього нормативно-правового забезпечення. Таке забезпечення формувалось протягом двох останніх десятиріч і перебуває в процесі постійних змін, які

супроводжується політичними, економічними, інтеграційними, соціальними та іншими чинниками.

Організація нормативно-правового забезпечення облікового процесу є сервісною функцією стосовно як обліку витрат і доходів, так і процесів їх організації. Ядром такого забезпечення стає відповідна документація та її компоненти у вигляді нормативно-довідкової інформації.

Ведення обліку витрат діяльності підприємства регламентується наступною нормативною базою:

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;
- Податковий кодекс України; Господарський кодекс України;
- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»;
- Методичні рекомендації про застосування регістрів бухгалтерського обліку [38].

Нормативно-правові акти щодо бухгалтерського обліку витрат діяльності підприємств можна поділяти на наступні рівні:

- міжнародні або континентальні (МСФЗ, Директиви ЄС);
- загальнодержавні (нормативно-правові акти Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України);
- загальнооблікові (акти Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України);
- галузеві (акти профільних міністерств та відомств);
- регіональні (нормативно-правові акти обласних і районних державних управлінь, служб, відділів, груп);
- внутрішньогосподарські (внутрішньофірмові) [38].

Правові засади регулювання, організації і ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні визначено Законом

України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [42]. Закон поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність згідно із законодавством. Закон регламентує методологічні засади збору, реєстрації та узагальнення інформації щодо господарських операцій.

У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зазначено, що національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку – безпосередньо ґрунтуються на основі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, тобто, «не суперечать міжнародним стандартам» [42].

Це свідчить про те, що майже кожному Положенню (стандарту) бухгалтерського обліку відповідають певністю міжнародний стандарт бухгалтерського обліку та міжнародний стандарт фінансової звітності. Проте, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» не має аналогів у міжнародних стандартах бухгалтерського обліку та безпосередньо відповідає потребам національної практики.

Витратам на відміну від доходів не присвячено окремий міжнародний стандарт, тому згідно міжнародного стандарту бухгалтерського обліку витрати – це зменшення економічних вигід протягом звітного періоду, що відбувається у формі відтоку або зменшення активів або збільшення зобов'язань, які ведуть до зменшення капіталу, не пов'язаних з його розподілу між учасниками акціонерного капіталу.

В Україні діють НП(С)БО, які не суперечать МСФЗ, але мають відмінні риси, які пояснюються тим, що МСФЗ не враховують національних властивостей ведення обліку.

На відміну від міжнародних стандартів в НП(С)БО 16 «Витрати» не розглядаються така категорія як збитки. У дефініції постійних і змінних загальновиробничих затрат відмінностей не має, але у МСФЗ розділ цих

затрат здійснюється з ціллю оцінки запасів, а у НП(С)БО 16 – для дефініції виробничої собівартості продукції (робіт, послуг). [36]

Згідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [42] публічні акціонерні товариства та фінансові установи повинні з 2012 року анонсувати звіти за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), які на даний момент виступають ефективним інструментом підвищення прозорості і зрозумілості інформації, що розкриває практику суб'єктів господарювання, вироблює достовірну базу для визначення доходів та витрат, оцінки активів та зобов'язань.

Важливим інструментом реалізації принципів і методів бухгалтерського обліку є План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [39]. Саме ним забезпечується однаковість відображення господарських операцій, нагромадження облікової інформації, необхідної для визначення фінансового результату діяльності підприємства, складання фінансової звітності та проведення економічного аналізу.

З метою кращого розуміння, для чого саме необхідні ті чи інші рахунки в Плані рахунків бухгалтерського обліку, що на них відображується та як вони кореспондуються, призначена Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [21]. В Інструкції подано коротку характеристику кожного синтетичного рахунка і його субрахунків, розглянуто їхню структуру і призначення, наведено порядок обліку найбільш типових господарських операцій.

Державне нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою:

- створення єдиних правил ведення бухгалтерською обліку та складання фінансової звітності, що є обов'язковими для всіх підприємств, гарантують і захищають інтереси користувачів;
- удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Систему нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні можна представити п'ятьма рівнями (рис. 1.7), кожен з яких охоплює ряд документів [20].

Рис. 1.7. Рівні нормативно-правового регулювання в Україні [20]

Кожен з рівнів нормативно-правового регулювання включає той ряд нормативів, які на своєму етапі підтримують злагоджене функціонування процесів бухгалтерського обліку на національному рівні.

Нормативне регулювання бухгалтерського обліку передбачає забезпечення всім зацікавленим користувачам відповідного доступу до інформації, яка характеризує фінансовий стан і результати діяльності суб'єктів господарювання.

Виходячи з інтересів суспільства можемо зробити висновок, що потрібно розвивати єдину систему обґрунтованих, зрозумілих стандартів бухгалтерського обліку, що застосовуються, сприяти зближенню національних і Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для прийняття обґрунтованих рішень. Адже використання Міжнародних стандартів фінансової звітності дає змогу українським компаніям, які мають інтереси на міжнародному ринку, надати потенційним та наявним

інвесторам, кредиторам та іншим зацікавленим сторонам прозору інформацію про свою діяльність, особливо це стосується інформації щодо фінансових результатів, та витрат операційної діяльності зокрема.

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ

ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства

ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

ТОВ «Вознесенський коньячний завод» розташований в м. Вознесенськ Миколаївської області, на перетині головних торгових магістралей на Півдні України.

Підприємство є суб'єктом підприємницької діяльності малого бізнесу та складає спрощену фінансову звітність – «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: за формами №1-м «Баланс» та №2-м «Звіт про фінансові результати».

Керівник підприємства Самойлов Андрій Михайлович. Код ЄДРПОУ: 40404385, дата реєстрації: 06.04.2016 року. [12]

На підприємстві є декілька видів виробництв, забезпечених необхідним технологічним обладнанням і механізмами, з наступними можливостями і видами робіт:

- первинне виноробство (переробка винограду, виробництво виноматеріалів для вин коньячних виноматеріалів);
- первинне плодове виноробство (переробка плодів і ягід, виробництво плодових виноматеріалів);
- коньячне виробництво повного циклу (дистиляція коньячних виноматеріалів, витримка коньячних спиртів, купажування);
- дистиляція плодових матеріалів, витримка плодових спиртів;
- вторинне виноробство (розлив тихих вин, розлив коньяків, розлив плодових брендів і алкогольних напоїв);
- виробництво неосвітленого концентрованого яблучного або виноградного соку.

Види діяльності КВЕД [12]:

- дистиляція, ректифікація та змішування алкогольних напоїв;
- виробництво недистильованих напоїв із зброджуваних продуктів;
- виробництво фруктових та овочевих соків;
- виробництво вин;
- виробництво сидру та інших плодово-ягідних вин;
- оптова торгівля напоями;
- оптова торгівля лісоматеріалами, будівельними матеріалами і обладнанням;
- неспеціалізована оптова торгівля;
- роздрібна торгівля алкогольними та іншими напоями в спеціалізованих магазинах;
- вантажний автомобільний транспорт;
- надання в оренду та експлуатацію власного чи орендованого майна.

Підприємство займається і переробкою винограду: стаціонарне закрите будівля включає три лінії з дробильними установками, гребеневиділітелями, пневматичними пресами, ємностями і фільтр-пресами потужністю 8000 тон винограду в сезон.

Для виробництва міцних напоїв на основі дистиляції на підприємстві працюють 3 три установки:

- блок з потужністю 1000 л. абсолютного алкоголю на добу;
- блок з потужністю 250 літрів абсолютного алкоголю на добу;
- блок з потужністю 12000 літрів абсолютного алкоголю на добу.

Загальна потужність виробництва складає 2,02 млн л абсолютного алкоголю в сезон (жовтень – березень). При продовженні дистиляційного періоду, обсяг збільшується пропорційно.

Для витримки продукції є відділення виробництва вина в дубових бочках, яке розраховане на 333 тис. л. ємності для 3,36 млн. л. Для переробки фруктів працює лінія обладнання переробки яблук (Flottwec ТМ) – 8,6 тис т в сезон (Вакуум – випаровувач з аромоуловлювачем на 3 тис л на годину, а парк зберігання становить – 1,99 млн л).

Виробництво бренді у пляшках включає:

- 3 лінії розливу бренді в пляшки 0,25-0,5 л. продуктивністю 3 тис. пляшок на годину;
- 1 лінія розливу вина в пляшки 0,5-0,7-0,75 л. продуктивністю 3 тис. пляшок на годину;
- сувенірна лінія – 300 пляшок в годину.

Річна потужність розливу підприємства одну зміну становить 6,3 млн. л коньяку і 2,9 млн. л вина (без урахування сувенірного цеху).

Техніко-економічну характеристику доповнює розрахунок основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2021-2022 роки (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні фінансово-економічні показники діяльності
ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	20945,9	26724,2	5778,30	27,59
2. Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	18177,6	21212,1	3034,50	16,69
3. Адміністративні витрати, тис.грн.	-	-	-	-
4. Витрати на збут, тис.грн.	-	-	-	-
5. Інші операційні витрати, тис. грн.	2533,1	3866,2	1333,10	52,63
6. Валовий прибуток, тис.грн.	2768,3	5512,1	2743,80	99,11
7. Повна собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	20710,7	25078,3	4367,60	21,09
8. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	98,88	93,84	-5,04	-5,09
9. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн., в тому числі:	187,2	132,6	-54,60	-29,17
- від основної операційної діяльності	2768,3	5512,1	2743,80	99,11
- від іншої операційної діяльності	-2533,1	-3866,2	-1333,10	52,63
- від фінансової діяльності	-	-	-	-
- від іншої діяльності	-48	-1513,3	-1465,30	в 30,5 р.
10. Податок на прибуток, тис.грн.	33,7	23,9	-9,80	-29,08
11. Чистий прибуток, тис.грн.	153,5	108,7	-44,80	-29,19
12. Матеріальні витрати, тис.грн	19322,8	23691,7	4368,90	22,61
13. Матеріаловіддача, грн.	1,084	1,128	0,044	4,06

Продовження табл. 2.1

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
14. Матеріалоемкість продукції, грн.	0,923	0,887	-0,036	-3,90
15. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб.	28	27	-1	-3,57
16. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	748067,86	989785,19	241717,33	32,31
17. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис.грн.	1581,8	1986	404,20	25,55
15. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн.	56492,86	73555,56	17062,70	30,20
18. Середньорічна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис.грн.	13569,9	13681,75	111,85	0,82
19. Фондовіддача, грн. – по продукції	1,544	1,953	0,41	26,54
– по прибутку	0,204	0,403	0,20	97,49
20. Фондорентабельність, %	1,13	0,79	-0,34	x
21. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	34641,45	51013,20	16371,75	47,26
22. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,605	0,524	-0,08	-13,36
23. Рентабельність продукції, %	15,23	25,99	10,76	x
24. Рентабельність виробництва, %	0,388	0,205	-0,183	x
25. Середня річна сума дебіторської заборгованості	2743,90	3025,65	281,75	10,27
26. Середня річна сума кредиторської заборгованості	22801,05	18061,85	-4739,20	-20,79
27. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	1,036	1,067	0,031	x
28. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	0,170	0,385	0,214	x
29. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,002	0,002	0	x

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

Дослідження основних техніко-економічних показників ТОВ «Вознесенський коньячний завод» проведені в табл. 2.1 дозволяє зробити наступні висновки.

В звітному році в порівнянні з попереднім спостерігається зменшення фінансового результату до оподаткування на 54,6 тис.грн або на 29,17% за рахунок збільшення збитку від іншої операційної діяльності на 52,63% та від

іншої діяльності в 30,5 разів. Це негативно характеризує діяльність підприємства за проаналізований період, працівникам підприємства необхідно детально вивчати структуру витрат з метою їх зменшення. Проте фінансовий результат від основної операційної діяльності має позитивне значення та динаміку до його збільшення на 2743,8 тис.грн. або на 99,11 % майже в 2 рази.

Адміністративні витрати та витрати на збут підприємство за проаналізований період не мало, проте спостерігається збільшення інших операційних витрат в звітному році в порівнянні з попереднім на 1333,10 тис.грн. або на 52,63 %, що призвело до збільшення повної собівартості реалізованої продукції на 21,09 %.

Витрати на 1 гривню реалізованої продукції навпаки зменшилися на 5,04 коп. або на 5,09 % за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) більшими темпами ніж повна собівартість реалізованої продукції (на 27,59 % та на 21,09% відповідно).

Рентабельність продукції в звітному році в порівнянні з попереднім збільшилась на 10,76% пункти, що є позитивним для підприємства.

Рентабельність виробництва в звітному році в порівнянні з попереднім навпаки зменшилась на 0,183% пункти, на що вплинуло збільшення середньорічної вартості основних засобів за основним видом діяльності на 0,82 % та суттєвого збільшення середньорічної вартості оборотних коштів на 47,26 %. Підприємству слід переглянути політику щодо управління оборотними коштами, оскільки їх збільшення також призвело до погіршення їх оборотності (коефіцієнт оборотності оборотних коштів зменшився на 13,36 %).

ТОВ «Вознесенський коньячний завод» достатньо ефективно використовує матеріальні, трудові ресурси та основні засоби:

- збільшення матеріаловіддачі на 4,06 %;
- збільшення продуктивності праці одного штатного працівника облікового складу відбулося більшими темпами ніж середньорічна заробітна

плата одного штатного працівника облікового складу (відсоток зростання продуктивності праці 32,31 % проти 30,20% збільшення середньорічної заробітної плати);

– збільшення фондівддачі по продукції та по прибутку на 26,54 % та 97,49 % відповідно.

Показники поточної, швидкої та абсолютної ліквідності мають тенденцію до покращення, тобто баланс підприємства стає більш ліквідним, що позитивно впливає на його фінансовий стан та платоспроможність.

Проведене дослідження зміни основних техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. показує позитивну тенденцію зміни більшості показників, що ефективно характеризують його діяльність.

2.2. Аналіз витрат операційної діяльності

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства здійснюють за допомогою даних форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.2.

За даними табл. 2.2 можна зробити висновок про структуру і зміну фінансових результатів діяльності підприємства.

Так, в звітному році в порівнянні з попереднім фінансовий результат до оподаткування зменшився 54,6 тис.грн. або на 29,17%. Це сталося за рахунок суттєвого збільшення збитку від іншої діяльності на 1465,3 тис. грн. або в 30,5 р. Підприємству необхідно детально вивчати структуру витрат іншої діяльності з метою їх зменшення, та зменшення негативного впливу на загальний фінансовий результат.

Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів
діяльності підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	2000-2050-2130-2150	2768,3	1478,79	5512,1	4156,94	2743,8	99,11
2. Фінансовий результат від іншої операційної діяльності	2120-2180	-2533,1	-1353,15	-3866,2	-2915,69	-1333,1	52,63
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	2190 (2195)	235,2	х	1645,9	х	1410,7	599,79
4. Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності	2200 + 2220 – 2250 – 2255	-	-	-	-	-	-
5. Фінансовий результат іншої діяльності	2240 – 2270	-48	-25,64	-1513,3	-1141,25	-1465,3	в 30,5 р
6. Фінансовий результат до оподаткування	2290 (2295)	187,2	100	132,6	100	-54,6	-29,17

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

Фінансовий результат від операційної діяльності в звітному році в порівнянні з попереднім збільшився на 1410,7 тис.грн. або майже в 6 р. за рахунок збільшення фінансового результату від реалізації продукції на 2743,8 тис.грн. або на 99,11% та зменшення збитку від іншої операційної діяльності на 1333,1 тис.грн. або на 52,63 %. Це позитивно характеризує операційну діяльність підприємства.

В попередньому році найбільшу питому вагу по відношенню до фінансових результатів до оподаткування мав фінансовий результат від реалізації продукції – 1478,79 %, збиток від іншої операційної діяльності – 1353,15 %, збиток від іншої діяльності – 25,64%.

В звітному році відбулися наступні структурні зрушення: питома вага фінансового результату від реалізації продукції збільшилася до 4156,94 %, питома вага збитку від іншої операційної діяльності збільшилась до 2915,69 % та питома вага збитку від іншої діяльності – до 1141,25%.

Аналіз формування та динаміки фінансового результату від основної операційної діяльності (реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)) проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз формування та динаміки фінансових результатів підприємства від основної операційної діяльності

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік, тис. грн.	Звітний рік, тис. грн.	Відхилення	
				тис. грн.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	20945,9	26724,2	5778,3	27,59
2. Собівартість реалізованої продукції	2050	18177,6	21212,1	3034,5	16,69
3. Адміністративні витрати	2130	-	-	-	-
4. Витрати на збут	2150	-	-	-	-
5. Фінансовий результат від основної операційної діяльності	2000-2050-2130-2150	2768,3	5512,1	2743,8	99,11

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

За даними табл. 2.3 можна проаналізувати зміну фінансового результату від основної операційної діяльності в звітному році порівняно з попереднім, а також вплив зміни складових факторів на фінансовий результат від основної операційної діяльності.

Так, в звітному році порівняно з попереднім фінансовий результат від основної операційної діяльності збільшився на 2743,8 тис.грн. або на 99,11%, це сталося за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) більшими темпами (27,59 %) ніж збільшення собівартості реалізованої продукції (16,69%).

Адміністративних витрат та витрат на збут ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за проаналізований період не мало.

Аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої операційної діяльності проводиться даними форми 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз формування, динаміки та структури
фінансових результатів від іншої операційної діяльності

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік, тис.грн	Звітний рік, тис. грн.	Відхилення	
				тис. грн.	%
Інші операційні доходи	2120	-	-	-	-
Інші операційні витрати	2180	2533,1	3866,2	1333,1	52,63
Фінансовий результат від іншої операційної діяльності	2120-2180	-2533,1	-3866,2	-1333,1	52,63

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

За даними табл. 2.4 необхідно проаналізувати зміну фінансового результату від іншої операційної діяльності в звітному році порівняно з попереднім.

Так, фінансовий результат від іншої операційної діяльності в звітному році порівняно з попереднім збільшився збиток на 1333,1 тис.грн. або на 52,63 %, це сталося за рахунок збільшення інших операційних витрат та відсутність інших операційних доходів. Підприємству необхідно докладко вивчити структуру та порядок виникнення інших операційних витрат з метою їх зменшення та негативного впливу на формування фінансового результату від іншої операційної діяльності та фінансовий результат операційної діяльності в цілому.

Аналіз формування чистого прибутку підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз формування чистого прибутку

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	2290 (2295)	187,2	132,6	-54,6	-29,17
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис.грн.	2300	33,7	23,9	-9,8	-29,08
3. Чистий прибуток, тис.грн.	2290 (2295)–2300	153,5	108,7	-44,8	-29,19

* розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства

За даними табл. 2.5 необхідно зробити висновок про зміну чистого прибутку та оцінити вплив зміни складових факторів на його зміну.

Так, в звітному році порівняно з попереднім чистий прибуток зменшився на 44,8 тис.грн. або на 29,19 % за рахунок зменшення фінансового результату до оподаткування на 54,6 тис.грн. або на 29,17 %.

Зменшення витрат з податку на прибуток на 9,8 тис.грн. або на 29,08 % позитивно впливає на формування чистого прибутку підприємства.

3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОБЛІКУ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

3.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Облік в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» представлений такими видами обліку: оперативний, фінансовий, статистичний, податковий.

Оперативний облік здійснюється безпосередньо на складах та в цехах підприємства робітниками, робота яких перевіряється 1 раз у 2 тижні менеджерами. Статистичний, фінансовий та податковий облік здійснюється безпосередньо у відділі бухгалтерії й узагальнюється у формах статистичної, фінансової та податкової звітності, яка передбачена законодавством для суб'єкта підприємницької діяльності малого бізнесу.

Бухгалтерський облік в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» регламентується законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 16 «Витрати».

Основна мета облікової політики забезпечити одержання достовірної інформації про майновий і фінансовий стан підприємства, результати його діяльності, необхідні для всіх користувачів фінансової звітності з метою прийняття відповідних рішень, забезпечення порівнянності інформації про фінансовий стан підприємства за різні звітні періоди.

Облікова політика це сукупність принципів, методів і процедур, що використовує підприємство для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності.

Облікова політика визначає сукупність принципів у відповідності до яких формується фінансова звітність ТОВ «Вознесенський коньячний завод» (повне висвітлення; превалювання сутності над формою; автономність;

безперервність; нарахування доходів і витрат; послідовність; історична (фактична) собівартість).

Методи бухгалтерського обліку, які передбачені національними П(С)БО, зокрема: методи амортизації основних засобів; вартісна мережа для віднесення матеріальних активів до малоцінних необоротних активів; методи нарахування амортизації малоцінних необоротних активів; методи нарахування амортизації і строки використання нематеріальних активів; що вважати одиницею запасів: найменування чи однорідну групу (вид); методи оцінки вибуття запасів; порядок обліку транспортно-заготівельних витрат; порядок переоцінки запасів; методи визначення резерву сумнівних боргів; методи оцінки ступеня завершеності операції з надання послуг; порядок формування резервів для забезпечення майбутніх витрат і платежів; методи формування історичної вартості активів; формування собівартості продукції (робіт, послуг).

В облікової політиці наводиться перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції; база розподілу загальновиробничих витрат і порядок оцінки залишків незавершеного виробництва; перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат; методи обліку витрат виробництва (нормативний, позамовний, попередільний); перелік пов'язаних сторін.

Крім цього, визначені процедури складання звітності:

- хто буде вести бухгалтерський облік на підприємстві (бухгалтерська служба, аудиторська фірма чи консалтингова компанія);
- робочий план рахунків підприємства; форма ведення обліку (журнально-ордерна, меморіально-ордерна, комбінована);
- форми додаткових облікових документів, необхідні для накопичення та опрацювання інформації з урахуванням особливостей підприємства; перелік осіб, які мають право підпису первинних документів;
- порядок застосування первинних документів, організації документообороту. зберігання документів та облікових реєстрів;

- технологія обробки облікової інформації; періодичність і порядок проведення інвентаризації;
- порядок організації матеріальної відповідальності на підприємстві;
- порядок ведення управлінського обліку; посадові особи, відповідальні за якісне і своєчасне складання й подання фінансової, статистичної, податкової звітності;
- відповідальність за порушення облікової політики підприємства тощо.

Облікова політика ТОВ «Вознесенський коньячний завод» базується на чинних законах, бухгалтерських стандартах, методичних рекомендаціях, інших бухгалтерських нормативів та рішеннях керівництва підприємства. При цьому норми облікової політики не можуть підміняти чи скасовувати обов'язкові правила обліку, що їх передбачають закони, НП(С)БО, МСФЗ чи інші бухгалтерські нормативи.

НП(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» дозволяє змінювати облікову політику в трьох випадках:

- 1) змінилися статутні вимоги;
- 2) змінилися вимоги органу, який затверджує НП(С)БО (тобто, коли Мінфін вніс зміни до національних стандартів);
- 3) зміни забезпечать достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства (п. 9 НП(С)БО 6).

Ведення бухгалтерського обліку на в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» регулюється Наказом про облікову політику. В наказі обумовлені певні особливості бухгалтерського обліку в ТОВ «Вознесенський коньячний завод», як суб'єкту підприємницької діяльності та малого бізнесу.

Організація бухгалтерського обліку поєднує такі елементи:

- 1) положення про бухгалтерську службу;
- 2) положення про головного бухгалтера;
- 3) схеми документообороту;
- 4) посадові інструкції виконавцям;

5) організаційне, правове, методичне забезпечення бухгалтерської служби;

6) технічне забезпечення обліку;

7) наукову організацію праці;

8) інші види робіт з організації обліку.

Роботу бухгалтерської служби визначає положення «Про бухгалтерську службу підприємства:

I. Загальні положення.

1. Бухгалтерський облік являє собою процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства. Відділ бухгалтерії – це самостійний структурний підрозділ на правах відділу, підпорядковується керівнику підприємства, приймає участь у роботі усіх підрозділів підприємства та виконує облікові та контрольні функції.

2. Бухгалтерський облік в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» здійснюється відділом бухгалтерії, яка діє на засадах самостійного структурного підрозділу підприємства.

3. Чисельність працівників бухгалтерської служби визначаються штатним розкладом.

4. Бухгалтерія в своїй діяльності керується Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, нормативними та законодавчими актами з ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, Положенням про бухгалтерську службу.

5. Бухгалтерську службу очолює головний бухгалтер, який призначається і звільняється з посади наказом керівника ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

II. Мета і завдання діяльності бухгалтерської служби.

1. Метою діяльності бухгалтерії є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та про рух грошових коштів.

2. До основних завдань бухгалтерської служби входить ведення бухгалтерського обліку підприємства, організація обліку фінансово-господарської діяльності, здійснення контролю за збереженням власності, правильним використанням грошових коштів і матеріальних ресурсів, складання звітності.

III. Функції бухгалтерської служби.

Основна функція бухгалтерської служби – ведення бухгалтерського обліку в розрізі господарських засобів та джерел їх утворення на основі натуральних вимірників в грошовому виразі шляхом суцільного, безперервного та взаємозв'язаного відображення у відповідних носіях інформації та організація бухгалтерського обліку, реалізується за такими складовими:

- облік доходів підприємства;
- облік касових операцій;
- облік грошових коштів на рахунках ;
- облік розрахунків по заробітній платі;
- облік розрахунків з бюджетом та позабюджетними соціальними фондами;
- облік розрахунків у порядку планових платежів;
- облік розрахунків з підзвітними особами;
- облік розрахунків з іншими дебіторами і кредиторами;
- облік необоротних активів;
- облік запасів та МШП;
- облік витрат діяльності;
- облік власного капіталу;
- облік результатів виконання планових показників;
- складання і подання звітності до відповідних органів;

- організація проведення інвентаризації;
- організації технології облікового процесу (облікових номенклатур, носіїв облікової інформації, графіків руху носіїв облікової інформації, архіву звітності тощо);
- організація контролю за фінансово-господарською діяльністю установи;
- організація забезпечення бухгалтерського обліку;
- організація розвитку бухгалтерського обліку.

IV. Права і обов'язки.

1. Вимагати від структурних підрозділів підприємства та окремих посадових осіб своєчасного відповідно до графіків руху носіїв облікової інформації подання оформлених відповідним чином матеріалів (планів, звітів, табелів, довідок тощо).

2. Не приймати до виконання і оформлення документів за операціями, які порушують діюче законодавство і встановлений порядок приймання, оприбуткування, зберігання та витрачання грошових коштів, обладнання, матеріальних і інших цінностей.

3. Надавати керівництву підприємства пропозиції про покарання осіб, які є винними у недоброякісному оформленні і складанні документів, несвоєчасній передачі їх для відображення на рахунках бухгалтерського обліку та відображенні в документах недостовірної інформації.

4. Здійснення зв'язку з іншими організаціями за запитаннями, що входять до компетенції бухгалтерії.

V. Відповідальність.

1. Всю повноту відповідальності за якість та своєчасність виконання покладених на бухгалтерію даним Положенням задач і функцій несе головний бухгалтер.

2. Ступінь відповідальності інших працівників бухгалтерії встановлюється посадовими інструкціями.

VI. Взаємовідносини.

1. З усіма структурними підрозділами щодо питань забезпечення процесу бухгалтерського обліку оперативною інформацією.

2. З кадровим підрозділом – за питанням відбору кадрів в бухгалтерію, по формуванню інформації щодо особового складу установи.

3. З відділом матеріально-технічного постачання – з питань інформаційної бази по надходженню товарно-матеріальних цінностей.

4. З юридичним відділом – з питань регулювання фактів матеріальної, адміністративної та інших видів відповідальності, підготовки юридичних документів, договорів та контрактів.

VII. Організація роботи.

1. Бухгалтерський підрозділ підприємства працює відповідно до Правил внутрішнього трудового розпорядку установи.

2. Робочий час працівників бухгалтерії нормований в межах п'ятиденного робочого тижня з встановленими термінами (часовими) – з 9:00 до 18:00 з перервою трудового дня з 12:30 до 13:30.

Веденням обліку в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» займається відділ бухгалтерії, структура якого наведена на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Структура відділу бухгалтерії
ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Для досягнення своєчасності, повноти, точності обліку кожен з працівників відділу повинен виконувати поставлені перед ним завдання. На

підприємстві ТОВ «Вознесенський коньячний завод» у відділі бухгалтерії також діє лінійно-функціональна структура управління.

Керівнику підприємства підпорядковується головний бухгалтер, якому в свою чергу підпорядковуються два бухгалтери – з основної операційної діяльності та бухгалтер по розрахунках з дебіторами та кредиторами.

До обов'язків головного бухгалтера відносять:

1. Забезпечення ведення бухгалтерського обліку, дотримуючись єдиних методологічних засад, встановлених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», з урахуванням особливостей діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних.

2. Організація роботи бухгалтерської служби, контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій.

3. Вимагання від підрозділів, служб та працівників забезпечення неухильного дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

4. Вживання всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку та збереження оброблених документів, регістрів і звітності протягом встановленого терміну.

5. Забезпечення складання на основі даних бухгалтерського обліку фінансової звітності підприємства, підписання її та подання в установлені строки користувачам.

6. Здійснює заходи щодо надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

7. Бере участь у підготовці та поданні інших видів періодичної звітності, які передбачають підпис головного бухгалтера, до органів вищого рівня у відповідності з нормативними актами, затвердженими формами та інструкціями.

8. За погодженням з власником (керівником) підприємства забезпечує перерахування податків та зборів, передбачених законодавством, проводить розрахунки з іншими кредиторами відповідно до договірних зобов'язань.

9. Здійснює контроль за веденням касових операцій, безготівкових розрахунків, раціональним та ефективним використанням матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

10. Бере участь у проведенні інвентаризаційної роботи на підприємстві, оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства.

11. Організує роботу з підготовки пропозицій для керівника ТОВ «Вознесенський коньячний завод» щодо:

- визначення облікової політики підприємства, внесення змін до обраної облікової політики, вибору форми бухгалтерського обліку з урахуванням діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних;

- розроблення системи і форм внутрішньогосподарського (управлінського) обліку та правил документообігу, додаткової системи рахунків і реєстрів аналітичного обліку, звітності і контролю господарських операцій;

- визначення прав працівників на підписання первинних та зведених облікових документів;

- вибору оптимальної структури бухгалтерської служби та чисельності її працівників, підвищення професійного рівня бухгалтерів, забезпечення їх довідковими матеріалами;

- поліпшення системи інформаційного забезпечення управління та шляхів проходження обробленої інформації до виконавців;

- впровадження автоматизованої системи оброблення даних бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей діяльності підприємства чи удосконалення діючої;

– забезпечення збереження майна, раціонального та ефективного використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, залучення кредитів та їх погашення.

12. Керує працівниками бухгалтерського обліку підприємства та розподіляє між ними посадові завдання та обов'язки.

13. Знайомить цих працівників із нормативно-методичними документами та інформаційними матеріалами, які стосуються їх діяльності, а також із змінами в чинному законодавстві.

Обов'язки бухгалтера по розрахунковим операціям:

1. Обробляти та аналізувати інформацію стосовно виконання покупцями та замовниками умов діючих договорів.

2. Вести бухгалтерського обліку з дебіторами за роботи, товари, послуги та складати відповідної бухгалтерської звітності.

3. Обробляти банківських документів стосовно розрахунків дебіторів.

4. Приймати та контролювати первісну документацію від покупців та замовників.

5. Забезпечувати керівництво інформацією відносно положення справ по існуючим дебіторам.

6. Здійснювати операції по прийому, обліку, видачі і зберіганню грошових коштів і інших грошових коштів з обов'язковим дотриманням прав, що забезпечують їх збереження.

7. Отримувати по оформленим відповідно до встановленого порядку документах грошові кошти або оформлювати їх для здобуття безготівковим дорогою в установах банку для виплати робітником і службовцем заробітної плати, премій, оплати відряджень і інших витрат.

8. Вести на основі прибуткових і витратних документів касову книгу, звіряти фактичну наявність грошових сум і цінних паперів з книжковим залишком.

9. Складати касову звітність.

10. Здійснювати готівкові та безготівкові розрахунки в установленому порядку з організаціями та фізичними особами при оплаті робіт і послуг підприємства.

Для чіткої організації і планування роботи, а також раціонального розподілу праці на підприємстві розробляються посадові інструкції на кожну посаду, передбачену штатним розкладом.

Посадова інструкція головного бухгалтера складена в ТОВ «Вознесенський коньячний завод» відповідно до вимог чинного законодавства України.

В ТОВ «Вознесенський коньячний завод» застосовується автоматизована форма обліку (рис.3.2).

Рис. 3.2. Схема автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку
ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Працівники відділу бухгалтерії також застосовують для обробки інформації наступні програми: MS Word, MS Excel.

У програмі MS Word в основному створюється і редагуються текстові документи та звіти. В цьому форматі працівники відділу отримують інформацію від інших підрозділів, керівництва.

У програмі MS Excel складаються різноманітні таблиці для подальших обчислень, дозволяє вирішувати завдання і тому є поширеною програмою в усіх підрозділах в ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Таким чином, відділ бухгалтерії працює згладжено завдяки новим автоматизованим технологіям, програмним забезпеченням та кваліфікованими працівниками відділу. Більша частина завдань, покладених на відділ бухгалтерії вирішується на більш якісному рівні та з використанням меншого часу завдяки комп'ютерним технологіям та інтегрованих на ньому програм.

3.2. Організація обліку витрат операційної діяльності

ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Діяльність ТОВ «Вознесенський коньячний завод» зумовлює споживання різноманітних ресурсів та елементів виробництва.

Витрати підприємства є одним із найважливіших і одним із трудомістких об'єктів обліку, контролю та аналізу. Від правильності їх визначення залежить точність розрахунку фінансового результату діяльності підприємства.

Методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності регламентовані НП(С)БО 16 «Витрати», норми якого застосовуються у ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Облік витрат операційної діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» ведеться на рахунках 9 класу при наявності таких витрат.

На рахунку 92 «Адміністративні витрати» відображаються загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства. До них належать витрати на утримання адміністративно-управлінського персоналу, витрати на їх службові відрядження, витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського призначення (оренда, амортизація, ремонт, комунальні послуги), охорона, юридичні, аудиторські, транспортні послуги, поштово-телеграфні, канцелярські витрати. За дебетом рахунка 92 відображається сума визнаних адміністративних витрат, за кредитом – списання на рахунок 791 «Результат операційної діяльності». Аналітичний облік ведеться за статтями витрат. Формування витрат на рахунку 92 «Адміністративні витрати» здійснюється за економічним змістом.

На рахунку 93 «Витрати на збут» ведеться облік витрат, пов'язаних зі збутом (реалізацією) продукції, товарів, робіт, послуг. За дебетом рахунка відображається сума визнаних витрат на збут, за кредитом – списання на рахунок 791 «Результат операційної діяльності».

На рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» ведеться облік витрат операційної діяльності підприємства, крім витрат, які відображаються на рахунках 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати» та 93 «Витрати на збут».

Формування інших операційних витрат у бухгалтерському обліку ТОВ «Вознесенський коньячний завод» наведено в таблиці 3.1.

Визначення фінансових результатів від операційної діяльності у бухгалтерському обліку ТОВ «Вознесенський коньячний завод» наведено в таблиці 3.2.

В цілому можна говорити, що використання рахунків для обліку витрат операційної діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» відповідає чинному законодавству України.

Таблиця 3.1

Формування інших операційних витрат діяльності

ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, тис.грн.
1	Відображено витрати підприємства на дослідження та розробки	941	63	1875
2	Відображено вартість реалізованої іноземної валюти на дату її реалізації	942	33	440,5
3	Списано собівартість реалізованих виробничих запасів	943	20	295,35
4	Відображено суму уцінки (знецінення) сировини	946	201	256,85
5	Списано суму нестач грошових коштів	947	301	18,5
6	Відображено витрати підприємства на утримання об'єктів соціально-культурного спрямування	949	685	980
7	Списано інші витрати операційної діяльності на фін. результати	793	94	3866,2

Таблиця 3.2

Визначення результатів від операційної діяльності

ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

№	Зміст господарських операцій	Дт	Кт	Сума, тис.грн.
1	Одержаний дохід від реалізації списується на рахунок 791 для визначення фінансових результатів	701	791	26724,2
2	На фінансові результати списується: - собівартість реалізованої продукції - інші операційні витрати	791	901	21212,1
		791	94	3866,2
3	Зменшено фінансовий результат на суму податку на прибуток	791	98	296,26
4	Визначено фінансовий результат від операційної діяльності	791	441	1349,64

Після відображення облікової інформації у журналі реєстрації господарських операцій узагальнені дані заносять до регістрів обліку. Записи в накопичувальних регістрах виконують по показниках, необхідних для управління і контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, а також для складання періодичної та річної бухгалтерської звітності.

Першим кроком до визначення прибутку від основної операційної діяльності є визначення валового прибутку, який розраховується, як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ф.2, ряд.

2000) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (ф.2, ряд. 2050).

Валовий прибуток визначається лише за результатами роботи основної діяльності підприємства. В ньому не відображаються адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати. До валового прибутку не включені також суми інших доходів від операційної діяльності підприємства. Тому поряд із визначенням валового прибутку від основної діяльності є показник – фінансовий результат від операційної діяльності.

Таким чином, можна зробити висновок, що у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» застосовується загальноприйнята для малих підприємств методика ведення обліку, витрат та фінансових результатів, яка відповідає вимогам національних положень бухгалтерського обліку та інших нормативно-правових актів, що регулюють облік ведення прибутку від операційної діяльності.

Об'єктом особливої уваги на будь-якому підприємстві є прибуток від операційної діяльності, тому що його розмір складає основну частину прибутку від звичайної діяльності підприємства.

У процесі аналізу вивчаються динаміка, виконання плану прибутку від операційної діяльності і визначаються чинники, що впливають на зміну його суми.

Аналітична оцінка виконання планового завдання і динаміки прибутку від операційної діяльності проводиться для того, щоби визначити, якою мірою підприємство виконало встановлене завдання, на скільки фактичний фінансовий результат відхиляється від заданого і які тенденції розвитку цих показників.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Провівши дослідження теоретичних та практичних аспектів організації та методики обліку та аналізу витрат операційної діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» можна зробити наступні висновки.

Посилення уваги до витрат операційної діяльності має вагоме значення, оскільки від правильної організації обліку, визнання та оцінки витрат залежить ефективність управління виробництвом, що в підсумку вплине на фінансовий результат діяльності підприємства.

На кожному з напрямів розвитку економічної науки розуміння витрат не залишалося постійним, а змінювалось із загальним розвитком економічної теорії та теоретичних і практичних аспектів управління ними. Методологічною базою обліку витрат є ціла низка нормативно-правових актів національного та міжнародного призначення, які охарактеризують економічну сутність витрат та класифікують їх. Основним із них є НП(С)БО 16 «Витрати».

Класифікація витрат різниться в залежності від цілей обліку та допомагає не тільки краще планувати і враховувати витрати, а й точніше їх аналізувати, а також виявляти певні співвідношення між окремими видами витрат і обчислювати ступінь їх впливу на рівень собівартості виробництва.

Обов'язковою умовою побудови системи обліку витрат є контроль за витратами з боку керівництва господарюючого суб'єкта, тобто внутрішній (внутрішньогосподарський) контроль витрат. Максимальну ефективність внутрішнього контролю повинен забезпечувати його комплексний характер, що пов'язано з необхідністю побудови в організації системи комплексного контролю витрат.

Один з основних напрямків управління витратами є планування витрат. Наявність нормативних показників та оперативний контроль і аналіз виникаючих за фактом відхилень дозволяють створити ефективну модель управління виробництвом і продажами продукції. У плані з урахуванням

спеціалізації підприємницької діяльності встановлюється по датах чітке завдання на витрачання ресурсів по кожному цеху, відділу, бригаді і робітникам.

Об'єктом дослідження даної роботи було обрано ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Дослідження основних техніко-економічних показників ТОВ «Вознесенський коньячний завод» дозволяє зробити наступні висновки.

В звітному році в порівнянні з попереднім спостерігається зменшення фінансового результату до оподаткування на 29,17% за рахунок збільшення збитку від іншої операційної діяльності на 52,63% та від іншої діяльності в 30,5 разів. Це негативно характеризує діяльність підприємства за проаналізований період, працівникам підприємства необхідно детально вивчати структуру витрат з метою їх зменшення. Проте фінансовий результат від основної операційної діяльності має позитивне значення та динаміку до його збільшення майже в 2 рази.

Адміністративні витрати та витрати на збут підприємство за проаналізований період не мало, проте спостерігається збільшення інших операційних витрат в звітному році в порівнянні з попереднім на 52,63 %, що призвело до збільшення повної собівартості реалізованої продукції.

Витрати на 1 гривню реалізованої продукції навпаки зменшилися на 5,09 % за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) більшими темпами ніж повна собівартість реалізованої продукції.

Рентабельність продукції в звітному році в порівнянні з попереднім збільшилась на 10,76% пункти, що є позитивним для підприємства.

Рентабельність виробництва в звітному році в порівнянні з попереднім навпаки зменшилась на 0,183% пункти, на що вплинуло збільшення середньорічної вартості основних засобів за основним видом діяльності на 0,82 % та суттєвого збільшення середньорічної вартості оборотних коштів на 47,26%. Підприємству слід переглянути політику щодо управління

оборотними коштами, оскільки їх збільшення також призвело до погіршення їх оборотності.

ТОВ «Вознесенський коньячний завод» достатньо ефективно використовує матеріальні, трудові ресурси та основні засоби про що свідчить збільшення матеріаловіддачі, збільшення продуктивності праці більшими темпами ніж середньорічна заробітна плата та збільшення фондів віддачі по продукції та по прибутку.

Показники поточної, швидкої та абсолютної ліквідності мають тенденцію до покращення, тобто баланс підприємства стає більш ліквідним, що позитивно впливає на його фінансовий стан та платоспроможність.

Одним з основних шляхів поліпшення фінансового стану підприємства є зменшення собівартості продукції, яка виробляється підприємством. Даний параметр може бути поліпшений як за рахунок оптимізації поставок, так і за рахунок зміни технологічних і бізнес-процесів, прийнятих на підприємстві, а також шляхом попередження перевитрат ресурсів.

Крім того, потрібно проведення спеціалізованих рекламних компаній, а також більш активне просування продукції та послуг підприємства на різні ринки.

Керівництву підприємства також не варто забувати про необхідність заміни обладнання та про можливість впровадження нових технологій, які дозволять випускати продукцію, що користуються більшою популярністю на ринку.

Для забезпечення зростання рентабельності необхідно раціоналізувати витрати на виробництво та реалізацію продукції, підвищити продуктивність праці, налагодити систему збуту, удосконалити управління якістю та конкурентоспроможністю продукції.

Головною задачею бухгалтерського обліку у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» є одержання точної та достовірної інформації про господарчі процеси в результатах діяльності підприємства, а також її

використання кредиторами, податковими, фінансовими та банківськими органами та іншими зацікавленими юридичними та фізичними особами.

Товариство діє на принципах повної господарської самостійності, має самостійний баланс, рахунки в банку, печатку, фірмові бланки, самостійно веде бухгалтерський облік. Підприємство зареєстроване в органах податкової служби та має власний податковий код ЄДРПОУ.

Головними завданнями обліку витрат операційної діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» є своєчасне, повне і достовірне відображення інформації про витрати, формування інформації за місцями виникнення і періодами визнання, точний і правильний розрахунок собівартості продукції та забезпечення контролю за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Витрати відображаються в обліку та звітності згідно з принципами нарахування та відповідності доходів і витрат.

Методами удосконалення обліку витрат у товаристві є: впровадження автоматизації системи обліку витрат за центрами відповідальності, створення та розвиток на підприємстві відділу управління витратами, розробка фінансового плану, залучення провідних фахівців підрозділів до розробки планів витрат і методики їх формування тощо.

На нашу думку, актуальним є впровадження на підприємстві нормативного методу контролю витрат. Його застосування спільно з організацією контролю витрат в розрізі центрів витрат і центрів відповідальності дозволило б істотно деталізувати інформацію по витратах, підвищити ефективність планування витрат і контролю за виконанням планів.

Позитивний економічний ефект від удосконалення управління витратами буде досягнуто за рахунок впровадження ABC-аналізу, який дозволяє відстежувати причинно-наслідкові зв'язки між факторами витрат (базами розподілу) і непрямими витратами. Застосування ABC-аналізу дає

змогу керівнику точніше визначити вартість певного продукту, особливо у випадках, коли непрямі витрати перевищують прямі.

Отже, вдосконалення бухгалтерського та управлінського обліку витрат операційної діяльності підприємства є складовою подальшого вдосконалення процесу управління діяльністю ТОВ «Вознесенський коньячний завод» у ринкових умовах та покращення його фінансових результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамчук М. Ю. Фінансовий облік. конспект лекцій. Суми. Сумський державний університет. 2018. 395 с.
2. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс / И. А. Бланк. Изд. 2-е перераб. и доп.. К. : Ника-Центр: Эльга, 2011. 656 с.
3. Болюх, В.З. Буриевський, М.І. Економічний аналіз: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2014. 556 с.
4. Брігхем Е. Ф. Основи фінансового менеджменту: пер. з англ. / Е. Ф. Брігхем; ДНУ ім.Т.Г.Шевченка. К.: ВАЗаКО: Молодь, 2009. 1000 с.
5. Бурлан С.А., Каткова Н.В. Бухгалтерський облік (загальна теорія): навч. посіб. Чорномор. нац. ун-т ім. Петра Могили. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. 271 с.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит». 7-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2016. 832с.
7. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / Давидюк Т.В. та ін. Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : Гельветика, 2016. 391 с.
8. Бухгалтерський облік: опор. конспект лекцій / Бочуля Т.В. та ін.; Харків. держ. ун-т харчування та торгівлі. Харків: Вид-во Іванченка І.С., 2019. 161 с.
9. Бухгалтерський облік. Основи теорії та практики: підручник / Загородній А.Г. та ін. Нац. ун-т «Львів. політехніка». 4-те вид., доопрац. і допов. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2018. 278 с.
10. Бухгалтерський облік: підручник / Крупка Я.Д. та ін. ; Тернопіл. нац. екон. ун-т. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 459 с.
11. Верига Ю. А. Облікова політика підприємства: конспект лекцій. Київ: ЦУЛ, 2015. 315 с.
12. Вознесенський коньячний завод, ТОВ. *Ua-region*: веб-сайт. URL: <https://www.ua-region.com.ua/40404385> (дата звернення: 20.03.2024).

13. Гарасим П.М., Кізима А.Я. Фінансовий облік і звітність на підприємствах різних галузей: навч. посіб. Тернопіль. Астон. 2015. 288 с.
14. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: практ. посіб. Київ: Лібра. 2016. 840 с.
15. Гордієнко Н.І. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Х.: ХНАМГ, 2012. 126 с.
16. Грабова Н. М., Кривоносов Ю. Г. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках: навч. посіб. К.: А.С.К., 2014. 416 с.
17. Гудзь Н. В. Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб., 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: ЦУЛ, 2016. 424 с.
18. Дзюба Т., Машлій Г.Д. Операційна діяльність підприємства як складова його ринкової діяльності // Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах». Т.: ФОП Паляниця В.А, 2022. С. 18-20.
19. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури. 2017. 368 с.
20. Зарудна Н. Я. Облік та нормативно-правове забезпечення підприємницької діяльності [навч. посіб.]. Тернопіль. Крок. 2016. 281с.
21. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій: затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. №291 *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 02.03.2024).
22. Карпенко В.В., Успенко В.І. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури. Харків : Лідер, 2016. 609 с.
23. Конспект лекцій з курсу «Аналіз господарської діяльності» для студентів ступеню «Бакалавр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування», денної та заочної форми навчання / Укл. О.П. Антонюк Одеса: ОНАХТ, 2018. 89 с.

24. Когут У. І. Критерії класифікації витрат підприємства / У. І. Когут *vlp.com.ua*: веб-сайт. URL: http://vlp.com.ua/files/08_27.pdf. (дата звернення 18.02.2024)

25. Котляров М. Д. Концептуальні основи управління витратами суб'єктів господарювання в умовах удосконалення ринкових відносин / М. Д. Котляров, Г. Б. Тітаренко // *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 9. С.43-47.

26. Кулинич М.Б., Сафарова А.Т. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 435 с.

27. Лень В. С. Бухгалтерський облік в Україні: основи і практика: навчальний посібник / В. С. Лень, В. В. Гливенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. 576 с.

28. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: підручник, 3-тє вид., перероб і допов. К.: ЦНЛ, 2009. 670 с.

29. Маляревський Ю. Д. Фінансовий облік. Методичні рекомендації до самостійної роботи з обліку доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства для студентів спеціальності 071 «Облік і оподаткування» першого (бакалаврського) рівня. Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2019. 77 с.

30. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Фінансовий аналіз» для здобувачів вищої освіти ступеню «Магістр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» денної та заочної форми навчання / Укл. канд. екон. наук, доцент Т.М. Ступницька, канд. екон. наук, доцент О.П. Антонюк, доктор екон. наук, професор Купріна Н.М., Одеса: ОНТУ, 2022. 43 с.

31. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства від 27.06.2013 р. №635. *Законодавство України*: веб-сайт. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382876 (дата звернення: 01.03.2024).

32. Мисака Г. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / Г. В. Мисака, В. М. Ширманська. К.: Центр учбової літератури, 2013. С. 100.

33. Михайлов М.В. Бухгалтерський облік (теорія): навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2013. 247 с.

34. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства Фінансів України від 07.02.2013 № 73. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 10.03.2024).

35. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», затверджене Наказом Міністерства Фінансів України від 28.05.99 № 137. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99#Text> (дата звернення: 12.03.2024).

36. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене Наказом Міністерства Фінансів України від 31.12.1999 № 318. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 25.02.2024).

37. Немченко В.В., Скляр Л.Б. Фінансовий облік 1: конспект лекцій з курсу для спеціалістів 6.030509 денної та заочної форми навчання. Одеса: ОНАХТ, 2013. 100 с.

38. Олійник Л. Нормативно-правове забезпечення обліку доходів і витрат // VIII Всеукраїнська студентська науково - технічна конференція «Природничі та гуманітарні науки. актуальні питання». Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. *core.ac.uk*: веб-сайт. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/60828677.pdf> (дата звернення 12.03.2024)

39. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ № 291 від 30.11.99 р. зареєстрований в Міністерстві юстиції України 21.12.99р. за № 892/4185 (зі змінами).

40. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-V. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 10.03.2024).

41. Причепя І.В., Руда Л.П. Економіка та організація виробництва: навч. посібник. Вінниця: ВНТУ, 2017. 186 с.

42. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996/XIV (зі змінами). *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 22.02.2024).

43. Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 44 с.

44. Славута О. І. Конспект лекцій з дисципліни «Управління витратами» (для студентів 4 курсу всіх форм навчання напряму підготовки 6.030504 Економіка підприємства). Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова , 2015. 38 с.

45. Старко І.Є., Антонійчук М.М. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Львів. техн.-екон. коледж Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Львів : Растр-7, 2016. 175 с.

46. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік: навч. посіб. Відкрит. міжнар. ун-т розвитку людини «Україна». Київ : Університет «Україна», 2019. 529 с.

47. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник. 6-те вид. допов. і перероб. К.: Алерта, 2013. 982 с.

48. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України. К.: А.С.К., 2011. 784 с.

49. Фінансовий облік: підручник / Крупка Я.Д. та ін. Терноп. нац. екон. ун-т. 4-те вид., допов. та перероб. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 450 с.

50. Фінансовий облік II: навч. посіб. / Васильєва В.Г. та ін. Ун-т мит. справи та фінансів. 2-ге вид., перероб. та допов. Дніпро: Акцент, 2017. 240 с.

51. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства: навчальний посібник / Ю. С. Цал-Цалко. К.: ЦУЛ, 2012. 656 с.